

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rukavičkářský průmysl Dobříš
Glove-making industry Dobříš

Kristýna Schovánková

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Hnilica, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B ČJ-D

2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Rukavičkářský průmysl Dobříš* vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne:

.....

podpis

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu PhDr. Jiřímu Hnilicovi, Ph.D. za cenné rady a významnou pomoc.

ANOTACE:

Bakalářská práce analyzuje historii rukavičkářského národního podniku na Dobříši, který byl ve druhé polovině dvacátého století podstatným hybatelem městských dějin. Zejména pomocí dostupných, dosud nevyužitých archivních pramenů a vzpomínek pamětníků popisuje počátky místního věhlasného průmyslu v devatenáctém století, znárodnění po druhé světové válce a hlavně historii národního podniku ve druhé polovině dvacátého století. V neposlední řadě si práce klade za cíl popsat i problematiku zaměstnanců a jejich vzdělávání. Konkrétně se zabývá hospodářskými, politickými, sociálními a kulturními dějinami dané obce.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Rukavice – průmysl – Dobříš – moderní dějiny – poválečné hospodářství

SUMMARY:

This bachelor thesis analyses history of glove-making enterprise in Dobříš that was also a very important driving force of a town history in the second half of the 20th century. Based primarily on obtainable archival sources and on memories of witnesses it observes origins of renowned local glove-making trade in the 19th century, its nationalization after the World War II and especially a history of national corporation. It also deals with employee issues and their education. Specifically, it covers the economic, political, social and cultural history of the town.

KEYWORDS:

Glove – industry – Dobříš – modern history – postwar economy

OBSAH

1. Úvod.....	7
2. Od rukodělné práce k národnímu podniku.....	11
3. Rukavičkářské závody Dobříš, národní podnik	19
3.1. Nová výroba po roce 1948	20
3.2. Moderní rukavičkářská produkce.....	25
3.3. Vady usní	32
3.4. Zahraniční spolupráce	34
4. Zaměstnanci	37
4.1. "Honba" za oceněním.....	41
4.2. Nemoci z povolání	43
4.3. Podniková jídelna.....	46
5. Společenské události	49
5.1. Odborové rekreace	54
5.2. Pionýrské tábory.....	58
6. Historie podnikového učiliště	61
6.1. Domov mládeže.....	64
7. Závěr.....	67
Seznam pramenů a použité literatury	70
Seznam příloh.....	74
Přílohy	75

1. Úvod

Středočeské město Dobříš je dnes všeobecně známé především díky svému rokokovému zámku, toho času ve vlastnictví šlechtického rodu Colloredo-Mansfeld. Nicméně tak tomu nebývalo vždy. Město bylo v minulosti proslulé především díky tradiční rukavičkářské výrobě. Tento obor jako řemeslo má na Dobříšsku pevné kořeny. Základy rukavičkářství ve městě položili místní Židé již ve druhé polovině devatenáctého století. Rukavičkářské řemeslo přestalo nestabilní přelom století a po roce 1918 se začalo poměrně rychle rozvíjet. Velký zlom v prosperitě oboru přinesl vznik "druhé republiky" a následná léta. Rukavičkářství nicméně v omezené míře přestalo i dobu, kdy byl průmysl orientován na potřeby války, a když se na konci čtyřicátých let začínalo uvažovat o vzniku národního rukavičkářského podniku, volba padla právě na Dobříš, tradiční oblast tohoto řemesla. *"Dobříšsko dosud značně trpělo nedostatkem vhodného průmyslu, který by poskytl zaměstnání většině obyvatelstva z kraje."*¹ V roce 1947 bylo definitivně rozhodnuto o vzniku centra kožedělného průmyslu na Dobříši. *"Toto středisko bude na území republiky největší výrobnou rukavic, určených pro export."*² Právě zde se začíná psát, ač mnohdy opomíjená, nejslavnější část historie města. V době po druhé světové válce, a zejména po roce 1948, se město Dobříš pomalu stávalo jedním z významných center nově vznikajícího průmyslu. Po znárodnění československých rukavičkářských dílen byl na Dobříši vytvořen národní podnik. V rukavičkářském oboru se mohl uplatnit téměř každý. *"I ten průměrně nadaný mladý muž nebo žena má možnost naučit se ji v krátké době. Kdo máte možnost, vyslyšte volání tohoto pro naše hospodářství důležitého průmyslu a zapojte se do něho. Naše hospodářství potřebuje exportovat."*³ I tímto způsobem lákal nově vzniklý podnik mladé lidi do svých zaměstnaneckých řad.

S jistou dávkou nadsázky se dá říci, že rukavičkářský průmysl zaměstnával ve dvacátém století většinu místních obyvatel, včetně velké části mé rodiny. Meritem mého zájmu bude přiblížení historického období průmyslového impéria i zaznamenání a kritické zhodnocení vzpomínek těch, kteří tuto dobu sami prožili. Ve své bakalářské práci se s pomocí dostupných pramenů pokusím postihnout historii místního národního podniku. Z čeho se národní podnik na Dobříši zrodil? Jak vypadaly běžné roky fungování národního

¹ Muzeum Dobříš. Neutříděný archivní fond. Výstřižková kniha ARGUS. *Vybudování rukavičkářského střediska*. 1. 12. 1946

² Tamtéž. *Letos první domky pro zaměstnance*. 27. 6. 1947

³ Tamtéž. *Příležitost mladým pracovníkům*. 27. 10. 1946

podniku v jeho dějinném kontextu? Rukavičkářský závod rovněž fungoval jako průsečík společenského života ve městě. Do jaké míry podnik ovlivňoval dění ve městě? Budu se také věnovat problematice zaměstnanců závodu i jejich vzdělávání, k čemuž byla poblíž samotné továrny zřízena střední odborná škola. Jak byli v šedesátých letech žáci připravováni na budoucí zaměstnání v místní továrně?

Samotné historii dobříšského rukavičkářského závodu se moderní historiografie do dnešního dne dosud nevěnovala. Hlavním pilířem mé bakalářské práce proto budou především archivní prameny, zejména podnikový tisk týdeník *Rukavičkář* a další dochované novinové články. Časopis *Rukavičkář* vycházel od poloviny dvacátého století každý pátek a byl vydáván "CZV KSC, ZV ROH Rukavičkářských závodů, n. p., Dobříš." ⁴ Jeho tisk řídila redakční rada, v roce 1966 ve složení: "M. Kočicová, L. Dušková, Z. Kubátová, H. Čučková, F. Rekl, J. Soběslavský a J. Štěpánek. Odpovědný redaktor A. Jarůšek." ⁵ Týdeník informoval nejen o situaci v podniku, ale i o dění v celém městě. Tyto prameny jsou dostupné v dosud neuspořádaných fondech v archivu Muzea Dobříš. Nejvíce zde dostupných pramenů pochází z konce čtyřicátých, respektive ze šedesátých let dvacátého století. Ročníky jiných let se bohužel většinou dochovaly v zastoupení několika výtisků, případně vůbec. Další výtisky podnikového časopisu *Rukavičkář* lze nalézt v Národní knihovně České republiky, případně ve Všeodborovém archivu.

Další důležitý zdroj informací tvoří výpovědi pamětníků. "*Příběhy, které o sobě vyprávíme, příběhy, které posloucháme, vypovídají o životních zkušenostech, o materiálních i metafyzických otázkách lidského bytí. Aktivují představivost a podněcují touhu porozumět sobě samému, druhým i světu, v němž žijeme.*" ⁶ Orální historie jako pomocná věda historická je "*ve všech ohledech stále ještě v procesu zrodu.*" ⁷ Metodice tohoto rodičího se oboru se věnuje Miroslav Vaněk, z jehož dvou prací jsem čerpala inspiraci pro chystané rozhovory s pamětníky. ⁸ Celou dobu je nutné brát na vědomí možnou neobjektivitu novinových článků vydaných v době vlády totalitního režimu i omezené možnosti lidské paměti. Informace přeжатé z těchto písemných pramenů nemají povahu nezaujatých zpráv. Většinou se jedná o propagandistické a ideologicky podmíněné

⁴ *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 1, s. 2.

⁵ Tamtéž.

⁶ VANĚK, M., MÜCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. 2. vyd. Karolinum. Praha 2015, s. 9.

⁷ Tamtéž.

⁸ VANĚK, M. a kol. *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. Praha 2007.

zdroje. Rovněž bychom se však měli vyvarovat zjednodušenému černobílému pohledu na danou problematiku, tudíž i tendencím hodnotit a odsuzovat doby minulé bez pochopení řady dalších souvislostí.

Při své práci dále využiji i objektivních sekundárních pramenů, s jejichž pomocí se pokusím na již řečené věci podívat v místních souvislostech. Téma této práce přesahuje několik rovin, od hospodářských dějin, přes politické a sociální. Hospodářskými dějinami se zabývali Václav Průcha, jehož vysokoškolskou učebnici při své práci využívám,⁹ a Karel Bednář.¹⁰ Dalším studijním materiálem, se kterým pracuji, je učebnice, podle které se učili žáci na rukavičkářské střední odborné škole,¹¹ a příručka vydaná pro zaměstnance podniku.¹² Politickým dějinám druhé poloviny dvacátého století se věnuje historik Karel Kaplan.¹³ Další přesah tématu této bakalářské práce zasahuje i do kulturních dějin, kterým se již v minulosti věnovali například Jiří Knapík a Martin Franc,¹⁴ a také do dějin módy, jejichž vývoj v Československu zdokumentovaly Eva Uchalová nebo Konstantina Hlaváčková.¹⁵

Konkrétními dějinami města Dobříše se zabíral historik a bývalý ředitel dobříšského gymnázia Miroslav Olič¹⁶ a stručný historický kalendář města sepsal městský kronikář Oldřich Průša.¹⁷ Vedle dříve jmenované literatury taktéž používám dvě diplomové práce, z nichž jedna vznikla přímo na půdě Katedry dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a pojednává o odborových rekreacích.¹⁸ Druhá práce o poválečné historii Dobříše byla sepsána v roce 2009 na Filozofické fakultě Univerzity Pardubice.¹⁹ Další práci, kterou využívám, sepsal v sedmdesátých letech dvacátého století

⁹ PRŮCHA, V. a kol. *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století*. Nakladatelství Svoboda. Praha 1974.

¹⁰ BEDNÁŘ, K. *Rozmístění průmyslu v českých zemích na počátku 20. století (1902)*. Academia. Praha 1970.

¹¹ TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*. Státní nakladatelství technické literatury. Praha 1959.

¹² KRŠKA, J. a kol. *Příručka rukavičkářského průmyslu*. Nakladatelství technické literatury, n. p. Praha 1981.

¹³ KAPLAN, K. *Československo v letech 1945-1948*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1991; týž

KAPLAN, K. *Československo v letech 1948-1953*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1991.

¹⁴ KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. 2 svazky. Academia. Praha 2012.

¹⁵ UCHALOVÁ, E. *Česká móda 1918-1939. Elegance první republiky*. Olympia. Praha 1996; týž HLAVÁČKOVÁ, K. *Česká móda 1940-1970*. 1. vyd. Olympia. Praha 2000.

¹⁶ OLIČ, M. *Dobříš, město na Zlaté stezce*. 1. vyd. Maroli. Sedlčany 1998.

¹⁷ PRŮŠA, O. *Historický kalendář města Dobříše 921-1986*. 1. vyd. Městský úřad Dobříš. Příbram 2002; týž

PRŮŠA, O. *Historický kalendář města Dobříše 1987-2007*. 1. vyd. Městský úřad Dobříš. Příbram 2008.

¹⁸ ČORNEJOVÁ, A., 2011. *Odborové rekreace v Československu v 50. a 60. letech 20. století*. Praha. 156 stran. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu.

¹⁹ BELDÍKOVÁ, E., 2009. *Město Dobříš po II. světové válce do roku 1955*. Pardubice. 145 stran. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická.

v rámci svého dalšího vzdělávání tehdejší ředitel Rukavičkářského závodu Josef Šefránek.
²⁰ Z internetových zdrojů čerpám jen okrajově.

Samotná práce není řazena chronologicky, ale je rozdělena do šesti tematických kapitol, každá z nich pak do jednotlivých podkapitol, věnujících se konkrétní problematice. V první části se pokusím stručně shrnout historii rukavičkářské živnosti mezi léty 1865 až 1948, kdy po vyvlastnění vznikl národní podnik. Další kapitola bude zaměřena na samotný rukavičkářský závod. Samostatné podkapitoly se budou věnovat například vývoji způsobu výroby nebo druhům moderních rukavic i sociálním aspektům jejich nošení. Do středních Čech také v rámci spolupráce zavítala celá řada zahraničních návštěvníků a někteří vybraní "soudruzi" naopak cestovali za hranice Československa. Další velké téma tvoří zaměstnanci, jejich pracovní zázemí, ocenění, ale kupříkladu i jejich zdravotní stav a úrazy. V předposlední kapitole se budu zabývat společenskými událostmi, kromě obecních akcí se zaměřím zejména na odborové rekreace a na pionýrské tábory. Důležitým aspektem v rukavičkářském podniku byl samozřejmě sport. Kromě účasti zaměstnanců na Spartakiádě existovala družstva, která reprezentovala rukavičkáře ve fotbale, v hokeji nebo ve stolním tenise. Sportovní informace a přehledy výsledků, zejména z let 1965 a 1966, jsou také čerpány z podnikového týdeníku, ve kterém měly pravidelné místo. Samostatný oddíl pojednává o vzniku a historii podnikového učiliště. Řada obrázkových příloh se pojí právě s touto částí bakalářské práce.

Dohledané archivní materiály mnohdy obsahují řadu gramatických chyb, zejména v transkripci, které jsem se rozhodla opravit. Jinak jsou dobové citace ve snaze zachovat autentičnost uváděny bez stylistických korektur.

²⁰ ŠEFRÁNEK, J., 1980. *Některé aspekty současné problematiky profese rukavičkář zaměřené na další rozvoj výroby*. Praha. 34 stran. Závěrečná práce. Institut pro výchovu vedoucích pracovníků ministerstva průmyslu.

2. Od rukodělné práce k národnímu podniku

Kůži k výrobě oděvů používali předchůdci dnešního člověka již odedávna. *"Zpracování kůží v primitivní podobě bylo prvním zpracovatelským oborem."*²¹ Pro ochranu lidských rukou před chladem, pohmožděním nebo zraněním začal člověk vyrábět rukavice. V pařížském muzeu Louvre jsou dodnes k vidění rukavice z dob egyptského faraona Ramsese. Lidé zpočátku získanou kůži opracovávali primitivními nástroji z kamene či kůry, čímž ji chránili před rychlým vysycháním a následným tvrdnutím a křehnutím. S vývojem nástrojů docházelo k usnadňování a urychlování práce, ale hlavní principy výroby zůstávaly více méně stejné. Ačkoliv i v průběhu let zůstávala základní funkce rukavic ochranná, v přibývajících letech získávaly navíc symbolické významy a začínaly se používat například při církevních obřadech. *"Jejich rukavice byly zdobeny perlami a zlatými výšivkami."*²² Kromě církve získaly rukavice význam i při královských dvorech. *"Rukavice byla považována za symbol královského jednání a součást královského roucha. Korunovační rukavice byly vyráběny z drahocenných látek a bohatě zdobeny zlatými a perlovými výšivkami."*²³ Od dvanáctého století se rukavicemi navíc začínaly zdobit dámy z vyšších společenských kruhů. Jejich doplňky byly taktéž vyšívány, dámy přes ně mohly nosit prsteny nebo si je vysypávat vonnými prášky. *"První náznaky o nošení rukavic v Čechách nalézáme v listině knížete Bořivoje II. o tržních dávkách v pražském Týnském dvoře z r. 1011, kde jako poplatky jsou uvedeny i rukavice. (...) Název rukavice se objevuje poprvé ve veršované kronice Dalimilově ze 14. stol."*²⁴

Rukavičkářské řemeslo se v českých zemích rozvíjelo již od doby panování císaře Karla IV. Zpracování, příprava kůže i výroba konečného produktu, to vše probíhalo až do 17. století hlavně v domácím prostředí. Zejména v 18. století však začal stát podporovat vznik specializovaných manufaktur. Rozvoj techniky, který pozdější doba přinesla, i možnosti lepší dopravy umožnily také rozkvět kožedělného řemesla. Když se v roce 1784 usadil v Praze Francouz Etienne Boulogne z Millau, byla výroba rukavic stále poměrně složitým procesem. *"Musel si všechno obstarat sám a povolal z Francie vyučené jircháře a*

²¹ *Historie výroby rukavic.* [online]. 2016. [cit. 2016-2-27]. Dostupné na WWW:

<<http://www.historie.rukavic.cz/subdom/historie/2014/12/14/historie-vyroby-rukavic-1-cast/>>

²² TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic.* Státní nakladatelství technické literatury. Praha 1959, s. 119.

²³ Tamtéž, s. 120.

²⁴ Tamtéž.

rukavičkáře." ²⁵ Vývoj střihu byl pomalý, rukavice se dlouho vystřihovaly a sešivaly ručně. "Nebylo žádných jednotných předpisů pro střih rukavic a vzhled rukavice závisel na dovednosti každého mistra, který rukavice vyráběl." ²⁶ K usnadnění výroby došlo na počátku devatenáctého století zásluhou francouzského rukavičkáře Xaviera Jouvina z Grenoblu, který se věnoval studiu lidských rukou. "Podařilo se mu sestavit podle charakteristických znaků 32 velikostí rukou, z nichž každá odpovídala 5 základním formám: velmi úzké, prostřední, úzké, široké a velmi široké." ²⁷ Na základě tohoto utřídění vynalezl v roce 1834 Jouvin tvarový nůž a rukavičkářský lis. "Tvarovými noži se daly na rukavičkářském lisu velmi snadno vykrajovat z upravených usní rukavice ve tvaru, v němž až do té doby byly namáhavě a zdlouhavě vystřihovány nůžkami." ²⁸ Tyto vynálezy následně usnadnily práci i rukavičkářům v českých zemích.

Kromě střihu se vyvíjelo i šití rukavic. "V dřívějších dobách sešivali rukavice sami rukavičkáři ručně pouze jehlou bez jakéhokoliv jiného zařízení." ²⁹ Prvním nástrojem, který usnadňoval práci šičkám, (tuto profesi vykonávaly zejména ženy), byl ocelový drát podobný hřebenu. "Tímto nástrojem se daly vypíchat dírky pro všechny švy i ozdobné výšivky. Jeho nevýhodou však bylo, že se velmi rychle zničil, dalo se jím vypíchat jen několik tuctů rukavic." ³⁰ Obrovské zjednodušení práce šiček znamenal vynález tzv. hřebenového stroje, který se používal řadu dalších desetiletí. "Bylo to jednoduché zařízení, které mělo na dřevěném podstavci 2 kovové čelisti, z nichž jedna byla pohyblivá a byla přitlačována ke druhé ocelovým perem. Na koncích čelistí byly upevněny mosazné plotýnky, v nichž byly vypilovány zoubky stejně od sebe vzdálené." ³¹ V sedmdesátých letech devatenáctého století byl hřebenový stroj nahrazen strojem šicím, který nadále usnadňoval a urychloval práci šiček. Vznik těchto strojů podnítil větší zájem o rukavičkářské řemeslo v habsburské monarchii. Mladí chlapci, kteří byli odvedeni na vojnu, se tak dostávali na nová místa a poznávali pro ně dosud neznámé věci. Takto přišla řada mladíků poprvé do styku právě s kožedělným řemeslem. Tímto způsobem se s největší pravděpodobností rukavičkářství dostalo i do středočeské Dobříše.

²⁵ TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*, s. 121.

²⁶ Tamtéž, s. 122.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Tamtéž, s. 123.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž, s. 123-124.

Příběh dobříšské rukavičkářské živnosti se nepřímou začal psát už ve třicátých letech devatenáctého století. V té době bydlel v domě U Šárků hauzírník Josef Abeles, který měl početnou rodinu, celkem šest synů a čtyři dcery. Jak do rodiny přibývalo dětí, ubývalo peněz a rodiče i děti často strádali. Většina členů židovské komunity žila v bídě a od osmnáctého století se živila hauzírováním, tj. podomním obchodováním. Sám otec Josef Abeles se neznárodně kdy musel snížit i k žebrání, aby uživil svou velkou rodinu. Děti se po dovršení dospělosti začínaly žít samy, Abelesovy dcery odcházely do služby a synové do učení. Pro vznik místního rukavičkářského oboru byl stěžejním bodem okamžik, kdy byl Abelesův syn Jonas odveden k vojsku a dostal se do Vídně. Po nějaké době si poslal i pro další bratry, kterým zde zajistil místo v učení. Jeho mladší bratr Šalamoun Abeles se vyučil v rukavičkářství a poté pracoval v oboru v Německu i ve Francii. Jako jediný ze všech deseti Abelesových dětí se v roce 1865 vrátil na Dobříš, aby zde zůstal žít a založil samostatnou živnost. Zpočátku posílal rukavice na ušití do Prahy, ale to bylo nákladné a kvůli v té době špatnému spojení Dobříš-Praha i nepohodlné, a proto se rozhodl, že vyučí vlastní lidi. Tím položil základ místního rukavičkářského průmyslu. Protože ještě nebyly dokonalé stroje k výrobě, jeho šičky pracovaly na ručním hřebínkovém strojku. První ženou, která se na jeho popud dala na řemeslo švadleny, byla Anna Schüllerová. Zde Šalamounovy stopy z obchodu mizí, údajně se odstěhoval do Prahy-Libně a rukavičkářské řemeslo v Dobříši předal sestře Karolíně, provdané Schwarzové, a jejímu manželovi Jakubovi. Ze Schwarze přešel podnik na jeho zeti Vítězslava Pollaka a z něj na Emila Arnsteina. Ten podnik vedl pod jménem „Arnstein a Fahn“ a později ho Fahn odkoupil a vznikla firma „Fahn a Frankel“. Spolu s Fahnem a Frankelem mizí dochované údaje o dalších konkrétních vlastnících rukavičkářských živností.³²

První významný rozmach kožedělného řemesla v českých zemích spadá do období manufakturní výroby. Na přelomu devatenáctého a dvacátého století však rukavičkářství v českých zemích ještě nepatřilo mezi hospodářsky významné oblasti. *"Průmysl kůže, kaučuku a podobných materiálů byl v té době poměrně malým odvětvím (1,3% z celkového počtu zaměstnanců v průmyslu a 0,7% z úhrnu motorické síly a v žádném okrese nezasahoval hlouběji do struktury výroby. Těžisko produkce leželo v malých závodech s 2-5 zaměstnanci, ačkoliv v závodech s více než 20 zaměstnanci pracovalo 39,6% osob a 3*

³² Rozhovor s panem Oldřichem Průšou. Dobříš. 7. 3. 2014

závody (koželužny) měly více než 300 zaměstnanců."³³ Přibližně v této době už fungovalo v Dobříši a okolí 31 rukavičkářských faktorství.³⁴ *"Při celkovém nedostatku pracovních příležitostí musel stoupnout význam tradičního dobříšského šití rukavic."*³⁵ Protože se na počátku dvacátého století v Dobříši už šily všechny druhy rukavic, získalo středočeské město privilegium při výrobě. Postupně se také stalo špičkou ve svém oboru ve všech lokalitách v Rakousku-Uhersku.³⁶

Rozvoj řemesla pochopitelně na čas pozastavila Velká válka, nicméně tradice výroby rukavic pokračovala i po vzniku samostatného československého státu. Rostoucí zájem o tyto i další módní doplňky je spojován právě se situací po roce 1918. *"Rakousko-uherská monarchie se rozpadla a politická i kulturní orientace nového státu směřuje k Francii. Móda, která měla odedávna své centrum v Paříži, se stává jednou z oblastí, kde se obrat k Francii projevil nejvýrazněji."*³⁷ Dalším směrem, ke kterému se česká prvorepubliková móda přikláněla, byl anglický účelný styl. *Oděvy "získávaly na eleganci a zajímavosti střídáním garnitur límců a manžet a celých kompletů doplňků – klobouku, bot, rukavic, pásku – v různých barevných variacích."*³⁸

Díky rostoucímu zájmu o kožené módní doplňky se v této době začala v zemi vytvářet centra, ve kterých se rukavičkářství stávalo hlavní obživou obyvatel. *"Vzniklo mnoho drobných rukavičkářských živností, a to hlavně v historických zemích. Tak v roce 1930 bylo registrováno v celém Československu 3 114 závodů s 6 250 činnými osobami."*³⁹ Kromě Prahy a Dobříšska se rukavičkářství rozvíjelo například v okolí krušnohorských Abertam. Třicátá léta znamenala další velký rozvoj kožedělného řemesla. *"V roce 1937 bylo jen pro vývoz vyrobeno a vyvezeno asi 9 500 000 párů rukavic kožených."*⁴⁰

Československý průmysl následujících let byl však znovu negativně poznamenán situací v předválečné Evropě. Ránu československé výrobě uštědřilo uzavření Mnichovské dohody. *"V anektovaných oblastech byly soustředěny více než 2/5 průmyslové kapacity*

³³ BEDNÁŘ, K. *Rozmístění průmyslu v českých zemích na počátku 20. století* (1902). Academia. Praha 1970, s. 36.

³⁴ Rozhovor s panem Karlem Bednářem. Dobříš. 22. 2. 2016

³⁵ OLIČ, M. *Dobříš, město na Zlaté stezce*. 1. vyd. Maroli. Sedlčany 1998, s. 126.

³⁶ Rozhovor s panem Oldřichem Průšou. Dobříš. 7. 3. 2014

³⁷ UCHALOVÁ, E. *Česká móda 1918-1939. Elegance první republiky*. Olympia. Praha 1996, s. 17.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*, s. 126.

⁴⁰ Tamtéž, s. 125.

státu; zvláště těžké ztráty postihly uhelnou těžbu a lehký průmysl." ⁴¹ V odtrženém pohraničí se z převážné většiny nacházely palivo-energetické zdroje pro průmysl, což umožňovalo následnou manipulaci s financemi na úkor českého průmyslu. Požadované částky se pohybovaly v několikanásobně vyšších sumách, než bylo do té doby obvyklé. ⁴² To působilo problémy ve všech výrobních odvětvích. *"Drobní živnostníci pro nedostatek materiálu – usní – svoji výrobu po dobu války zavřeli a našli zaměstnání v jiném průmyslu."* ⁴³ Řemesla a živnosti se nemohly plně rozvíjet až do konce celosvětového válečného konfliktu.

Po roce 1945 *"přicházela vláda do Prahy s programem schváleným 5. dubna v Košicích. (...) Program obsahoval tak hluboké a rozsáhlé společenské změny, že jeho uskutečnění spolu s dohodami, většinou nepsanými, mezi představiteli vládních stran položilo základ novému, lidově demokratickému režimu."* ⁴⁴ Ačkoliv se Košický národní program nezmiňoval o znárodnění, *"všechny vládní strany v exilu i v domácím odboji měly zestátnění podniků Němců, kolaborantů a přírodních zdrojů ve svých programových zásadách. Také prezident Beneš s takovou změnou počítal."* ⁴⁵ Na popud prezidenta Beneše měly být vypracovány znárodnovací dekrety. *"Komunistické vedení 3. července souhlasilo s přípravou znárodnovacích dekretů, které by však odpovídaly jeho představě rozsáhlého znárodnění."* ⁴⁶ Kvůli rozsahu znárodnění a jeho tempu i formě vznikaly rozpory mezi politickými stranami. Tyto neshody byly řešeny kompromisem a 15. října 1945 byly schváleny dekrety o znárodnění dolů a klíčového průmyslu. *"V dalších dnech vláda přijala dekrety o znárodnění pojišťoven, bank a potravinářských závodů. Prezident znárodnovací dekrety č. 100-103 podepsal 24. října 1945."* ⁴⁷ Tím došlo ke změně sociální struktury společnosti. Reformy *"odstranily nebo znatelně oslabily dva krajní póly dřívější struktury – soukromé vlastníky velkého kapitálu, bank, velkoprámyslu na jedné a sociálně nejnižší vrstvy na straně druhé."* ⁴⁸ Dopady po zavedení dekretů pocítilo i rukavičkářské odvětví. *"V rukavičkářství byly vytvořeny po roce 1945 v první etapě znárodnění dva národní*

⁴¹ PRŮCHA, V. a kol. *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století*. Nakladatelství Svoboda. Praha 1974, s. 194.

⁴² Tamtéž.

⁴³ TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*, s. 126-127.

⁴⁴ KAPLAN, K. *Československo v letech 1945-1948*. 1. vyd. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1991, s. 19-20.

⁴⁵ Tamtéž, s. 20.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž, s. 22.

⁴⁸ Tamtéž, s. 26.

podniky, a to *Espi n. p., továrna na kožené rukavice Praha a B. Zenker, n. p. továrna na kožené rukavice, Abertamy. Ostatní menší firmy přímému znárodnění v první etapě unikly. Podobně tomu bylo s jirchárnami.*"⁴⁹ V této době bylo možné obnovit výrobu rukavic a zahájit učňovské školství v rukavičkářském oboru. Ve znárodněných podnicích bylo později zavedeno podnikové účetnictví, ve skladech materiálů skladové účetnictví, zavedlo se měření usní na dm², výroba rukavic byla rozdělena na účelové skupiny, byl zastaven domácí stříh rukavic a tamní rukavičkáři přešli do závodů.⁵⁰

V roce 1946 bylo rozhodnutím ministerstva průmyslu dohodnuto přesídlení podniku na výrobu prádla Nova na Dobříš. *"Přesídlení podniku má velký národohospodářský význam pro soudní okres dobříšský, kde je dostatečné množství pracovních sil, které byly dosud odkázány jen na domácí výrobu rukavic."*⁵¹ Ačkoliv tradice domácí výroby a malých rukavičkářských dílen existovala ve městě nepřetržitě již od konce devatenáctého století, v Dobříši ani v okolí stále nefungoval větší průmysl, který by mohl nabídnout zdejším lidem pracovní uplatnění. *"Teprve v poslední době byla snaha dobříšského MNV korunována úspěchem a Dobříš dostane tři nové průmyslové podniky. Rozšířena bude také tradiční výroba rukavic, která se stala na Dobříšsku typickým domácím řemeslem. Národní podnik rukavičkářského průmyslu ESSPI provede ve dvouletce celou řadu investičních prací na vybudování rukavičkářského střediska v Dobříši."*⁵²

V roce 1947 narůstaly v Československu hospodářské potíže. *"Podstatná část dovezeného zboží mizela na černém trhu, kde v roce 1947 citelně vzrostly ceny. (...) Počátkem roku 1948 zřídilo ministerstvo vnitřního obchodu státní evidenční kancelář a oblastní rozdělovny textilu, které kontrolovaly pohyb zboží z výrobních podniků do maloobchodní sítě."*⁵³ *"Živnostníci si stěžovali na nedostatek surovin a pracovních sil, které přednostně dostávaly národní podniky."*⁵⁴ Tato situace *"prohloubila třídní a politickou polarizaci v československé společnosti."*⁵⁵

V březnu 1947 došlo po dalších jednáních k uzavření dohody o spolupráci mezi zástupci znárodněného průmyslu kožedělného a gumárenského s Ústředním svazem

⁴⁹ TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*, s. 127.

⁵⁰ Muzem Dobříš. Neutříděný archivní fond. Informační leták bez nakladatelských údajů. *30 let znárodnění rukavičkářského průmyslu*. 1975.

⁵¹ Tamtéž. Výstřižková kniha ARGUS. *Průmyslový podnik přesídlí*. 13. 11. 1946

⁵² Tamtéž. *Vybudování rukavičkářského střediska*. 1. 12. 1946

⁵³ PRŮCHA, V. a kol. *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století*, s. 270.

⁵⁴ KAPLAN, K. *Československo v letech 1945-1948*, s. 77.

⁵⁵ PRŮCHA, V. a kol. *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století*, s. 271-272.

československého řemesla. Již v červnu stejného roku se dobříšský rukavičkářský podnik stal největší továrnou na rukavice u nás. *"Se svými 300 zaměstnanci vyrobí v jednom týdnu přes deset tisíc párů rukavic ve strojní a ruční výrobě."*⁵⁶ Na základě tohoto faktu vydalo ministerstvo průmyslu rozhodnutí o připojení abertamských podniků k Dobříši. *"Ministerstvo průmyslu věnuje na decentralizaci rukavičkářské výroby částku 20 miliónů Kčs, a tak za několik let bude Dobříš střediskem rukavičkářské výroby."*⁵⁷ Tyto peníze měly být použity na stavbu budovy samotného rukavičkářského průmyslu, dílny, školy pro švadleny i bytů pro zaměstnance. *"Při projektované stavbě budou zřízeny i dětské jesle, společenský místnost, závodní kuchyně s jídelnou a lázně se sprchami. Velká zahrada bude sloužit rekreaci zaměstnanců."*⁵⁸ Dokončení všech stavebních prací bylo plánováno až na rok 1953 a počítalo se s prudkým rozvojem města. *"Po uskutečnění plánované stavby průmyslových závodů vzrostla by Dobříš nejméně o 4 000 obyvatel a měsíční výdělková možnost pracujících v těchto závodech dosáhla by velmi značné výše. Průmysl by přispěl značnou mírou k zlepšení národohospodářských poměrů kraje a dal by i pracujícím z Dobříšska možnost práce v místě, za kterou jsou nyní nuceni dojížděti až do Prahy."*⁵⁹

*"Od ledna 1948 se vedení KSČ zabývalo dalším znárodněním – tentokrát veškerého velkoobchodu – a 9. února navrhlo i znárodnění podniků nad 50 zaměstnanců."*⁶⁰ I druhá etapa znárodnění zasáhla do situace na Dobříšsku. *"Rozhodující význam pro organizaci rukavičkářského průmyslu v Československu měl rok 1948. Vyžádal si v druhé etapě znárodnění další zásahy, nejdříve znárodnění podniků zaměstnávajících více než 50 zaměstnanců, později i menších."*⁶¹ V tomto roce tak zanikly soukromé firmy na výrobu nejen rukavic. Znárodnovací procesy v rukavičkářském oboru vyvrcholily *"rozhodnutím Ministerstva průmyslu č. j. MP/1 91303/48 ze srpna 1948 o zřízení národního podniku (...) se sídlem v Dobříši."*⁶² *"Pro rukavičkářský průmysl je pak důležitý rok 1949, ve kterém byl s platností od 1. 1. 1949 utvořen jeden národní podnik se sídlem v Dobříši."*⁶³ Takto byl

⁵⁶ Muzeum Dobříš. Neutříděný archivní fond. Výstřižková kniha ARGUS. *Dobříš střediskem rukavičkářské výroby*. 23. 5. 1947

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž. *Dobříš, středisko rukavičkářské výroby*. 23. 5. 1947

⁵⁹ Tamtéž. *Dobříš buduje kožedělný průmysl*. 28. 6. 1947

⁶⁰ KAPLAN, K. *Československo v letech 1945-1948*, s. 144.

⁶¹ TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*, s. 127.

⁶² BELDÍKOVÁ, E., 2009. *Město Dobříš po II. světové válce do roku 1955*. Pardubice. 145 stran. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, s. 93.

⁶³ TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*, s. 127.

vytvořen jediný národní podnik s názvem *Rukavičkářské závody, národní podnik*, v jehož čele stanul Vladimír Lorenc.⁶⁴

"Do nově vytvořeného podniku bylo okamžitě po vzniku začleněno 82 firem, z toho:

39 jircháren

35 menších firem výroby rukavic

1 firma s textilní výrobou a pleteným zbožím

7 faktorství s rukavičkářskou výrobou." 65

⁶⁴ Vladimír Lorenc byl ředitelem Rukavičkářských závodů, n. p. Dobříš v letech 1948-1950.

⁶⁵ Muzeum Dobříš. Neutříděný archivní fond. Informační leták bez nakladatelských údajů. *30 let znárodnění rukavičkářského průmyslu*. 1975.

3. Rukavičkářské závody Dobříš, národní podnik

Nově vzniklý podnik se svými pobočkami patřil mezi největší firmy svého druhu na světě. Současně se vznikem národního závodu byl vydán pokyn k výstavbě nových výrobních objektů a na zavedení průmyslové výroby se podíleli především odborníci z firmy Baťa ve Zlíně. *"Byly získány vhodné pozemky na rozlehlém prostranství proti dobříšskému nádraží, kde bude vystavěno průmyslové sídliště Čs. znárodněného průmyslu rukavičkářského. Sem na Dobříš bude po výstavbě střediska přemístěna rukavičkářská výroba z podkrušnohorského kraje abertamského, z Prahy, kde dosud se namnoze pracuje v nevyhovujících místnostech, z pražského kraje, a tady bude napříště soustředěna i dosavadní domácí výroba zdejší, která je v kraji rozšířena od roku 1865, kdy začali vyrábět v Dobříši rukavice rukavičkáři I. Abeles a jirchář A. Heffmeister."*⁶⁶

Již 25. dubna 1948 byl slavnostně položen základní kámen nově budovaného rukavičkářského komplexu v městské lokalitě Na Větrníku. V půl desáté ráno se pak ke staveništi vydalo z náměstí, vzdáleného asi půl druhého kilometru, procesí zhruba dvou tisíců lidí. Slavnostní ceremoniál uvedl předseda městského národního výboru Josef Vančát.⁶⁷ Proslovy přednesli Jan Chlupáček, předseda ONV, a poslanec doktor Ivan Holý, generální ředitel československého kožedělného a gumárenského závodu. Doktor Holý ve svém projevu naznačil i hospodářský plán národního podniku, který měl zaručit nová pracovní místa pro lidi z města i okolí. *"Mnoho oficiálních hostů svou účastí dalo najevo, o jak důležitý podnik zde půjde a že význam bude nejen kraje, ale celostátní. (...) Poté byl proveden gen. řed. dr. Holým, jeho náměstký Novotným a Ferebauerem, řed. Lorencem, ostatními hosty i zástupci místní samosprávy a občanstva slavnostní výkop. Slavnost byla zakončena lidovou veselí."*⁶⁸

Z poměrně malého města Dobříše se vznikem národního podniku stalo město československé ekonomiky, závody vyvážely až 180 tisíc párů rukavic nejen do Sovětského svazu, ale i do západních zemí, konkrétně do Spojených států amerických a Austrálie. Dále také do Švédska, Dánska, Norska, Finska, Švýcarska, Holandska, Belgie,

⁶⁶ Muzeum Dobříš. Neutříděný archivní fond. Výstřižková kniha ARGUS. Zemědělské noviny Praha. *Středisko znárodnění rukavičkářství*. 28. 4. 1948

⁶⁷ 21. 2. 1948 byl v Dobříši nově ustanoven místní národní výbor s předsedou Josefem Vančátem. V této funkci Vančát působil do roku 1957.

⁶⁸ Muzeum Dobříš. Neutříděný archivní fond. Výstřižková kniha ARGUS. *Pro nový rozkvět chudého Dobříška*. 27. 4. 1948

Lucemburska, Anglie a do Rakouska. Rukavice ušité na Dobříši putovaly rovněž na Island, Kypr nebo do Libanonu, jiné dokonce na africký kontinent do Maroka či Egypta. Do města nyní přicházelo za prací velké množství nových lidí. *"Na hospodářské poradě státních a samosprávných úřadů a zástupců kožedělného a gumárenského průmyslu byl projednán a schválen regulační zastavovací plán na postavení továrních a obytných budov pro rukavičkářský průmysl, který jest z pohraničí postupně přemísťován na Dobříšsko. V městské čtvrti Na Větrníku vznikne nová rozsáhlá část města. Při výstavbě bude použito zlínského typu a vzniknou zde obytné domy o 36 bytových jednotkách."* ⁶⁹ Vybudované sídliště Na Větrníku je dodnes největším komplexem bytových domů ve městě. *"Vzestup životní úrovně dělníků byl výsledkem sociální politiky, růstu mezd, zaměstnanosti a přednostního zásobování."* ⁷⁰ Tato nová sociální politika založená na podpoře "dělnických rodin" *"měla největším dílem přispívat k vytváření opor režimu."* ⁷¹

3.1. Nová výroba po roce 1948

Po vzniku centrálního státního podniku byly postupně zaváděny nové technologické postupy výroby. *"První kroky k nové organizaci byly učiněny zásahem organizační skupiny ČZKG tím, že bylo zavedeno provozní účetnictví podle systému Baťa, které bylo později doplněno o některé nové socialistické prvky a nazváno socialistickým podnikovým hospodářstvím."* ⁷² Mimo jiné byl prodej oddělen od výroby a bylo zavedeno názvosloví, které usnadňovalo rozpis výroby i další organizaci na dílnách. Tento zásah přinesl lepší možnou kontrolu pořádku a produkce. *"Nová forma účetní evidence, jejíž součástí byla předběžná kalkulace a rozpis nákladů, dala sice určitý obraz o hospodaření podniku za uplynulý měsíc, ale neúplně. Skutečné náklady se pohybovaly daleko od rozepsaných a vzájemná kontrola – výsledná kalkulace – nebyla."* ⁷³ Evidence a kalkulace se postupně zpřesňovala, což vedlo ke zlepšování hospodaření podniku. Největším zásahem do samotné organizace výroby bylo bezpochyby sloučení všech rukavičkářů do jediného závodu. *"Zde se zavedla tzv. organizace jednoho proudu. Pro celý závod byl soustředěn stříh. Ustřižené a zkontrolované rukavice se pak zpracovávaly v oddělení pomocných prací*

⁶⁹ Muzeum Dobříš. Neutříděný archivní fond. Výstřižková kniha ARGUS. Zlín vzorem pro výstavbu Dobříše. 2. 3. 1948

⁷⁰ KAPLAN, K. *Československo v letech 1948-1953*. 1. vyd. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1991, s. 139.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*, s. 129.

⁷³ Tamtéž.

*(očíslovaly se, vysekávaly, postříhovaly a zakládaly), provedly se výšivky, a odtud šly do šití."*⁷⁴

Nová výrobní organizace byla následně rozdělena, *"každé konfekční dílně byla přidělena vlastní manipulace a do ní zařazeni potřební stříhači a pracovníci pomocných prací (včetně výšivek). K tomuto celku byly připojeny šicí dílny. Jednotlivé dílny byly postupně specializovány na výrobu rukavic pánských, dámských, dětských a sportovních."*

⁷⁵ Pro výrobu strojně šitých rukavic byly zaváděny pracovní linky, což umožnilo vyrobit rukavice již za 8 dnů od vydání usní ze skladu. V domácím šití tak nadále zůstávala jen ruční výroba, a to sešívání rukavic v prstech. Tato nová organizace a zavedení vnitrozávodního operativního plánování *"posloužily jako vzor pro výrobu rukavic v Polské lidové republice a v Německé demokratické republice."*⁷⁶

Další nová nařízení byla zaváděna právě při plánování. *"Vychází se z toho, že konečným úkonem výrobního podniku je expedice, a proto se označí všechny výrobky a také denní plány, do kterých jsou rozděleny, plánem expedice."*⁷⁷ Plán se proto musel nově rozepisovat do výroby dříve o počet dnů potřebných na exedici a přípravu výroby. Tím došlo ke stanovení operací na denních plánech, kdy a na kterých výrobních odděleních měly být jednotlivé výrobní práce vykonány. *"Tím se získají základní časové technické údaje pro harmonogram, čili kalendář."*⁷⁸ Povinností všech útvarů hlavní výroby i útvarů obsluhujících výrobu bylo bezpodmínečně dodržovat termíny stanovené těmito harmonogramy. *"Tím je pak zajištěn rytmický chod celé výroby."*⁷⁹

Ve druhé polovině dvacátého století, kdy se kvalita práce posuzovala podle míry splnění předem stanovených plánů výroby, byli zaměstnanci závodu o stavu výroby mimo jiné informováni v podnikovém týdeníku *Rukavičkář*. *"Směřováním společnosti ke komunismu se měří výsledky práce a 1. máj je přehlídkou těchto výsledků a příležitostí bilancovat. (...) Výrobní plány jsou upraveny tak, aby jejich splnění připadlo na Svátek práce (a v menší míře na další symbolická data, jako je třeba výročí Velké říjnové*

⁷⁴ TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*, s. 129.

⁷⁵ Tamtéž, s. 131.

⁷⁶ Tamtéž, s. 133.

⁷⁷ Tamtéž, s. 135.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Tamtéž.

revoluce)." ⁸⁰ První týdny nového roku v závodním tisku patřily tradičně hodnocení výsledků výroby uplynulých dvanácti měsíců. Nejinak tomu bylo i v klíčové roce 1965, kdy se dobříšský podnik chystal oslavit sto let od založení místního rukavičkářského řemesla. V lednu zhodnotil v číslech a faktech uplynulý rok prostřednictvím novoroční zdravice v časopise tehdejší ředitel závodu Ludvík Vondrus. ⁸¹ „*O dobré práci všech pracovníků celého našeho podniku svědčí i to, že jsme byli po tři čtvrtletí po sobě držiteli Rudého praporu MSP a ÚVOS a dne 13. 12. 1964 bylo našemu závodu předáno Čestné uznání KV KSC, KNV a KOR za dobré plnění úkolů v roce 1964. Celému podniku byl udělen hrdý titul „Podnik Slovenského národního povstání“ a přihlásili jsme se i do soutěže o získání čestného titulu „Podnik 20. výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou.“* ⁸² Své poselství ředitel Vondrus zakončuje pro tuto dobu typickým pokusem o "optimistické" povzbuzení podnikových zaměstnanců k další práci: „*Věřím, že se nám opět podaří společně zajistit všechny uložené úkoly, a tak čestně přivítat 20. výročí osvobození naší vlasti a 15. výročí nového závodu a zahájení výroby v Dobříši. Čest naší společné práci!*“ ⁸³ Ostatně celý první měsíc nového roku 1965 v podnikovém tisku patří více méně právě shrnutí práce "kolektivu" za uplynulý rok a vyjádření touhy činovníků plnit vytyčené úkoly i v roce nynějším. „*Provedeme-li hodnocení minulého roku z hlediska plnění výrobních úkolů, tak je možné konstatovat, že dosažené úkoly jsou velice uspokojivé. Byly splněny na všech úsecích a všech závodech.*“ ⁸⁴

V podnikovém časopise obvykle během celého roku vycházely další články, které hodnotily a zároveň informovaly čtenáře o plnění plánů výroby a vývozu v uplynulých měsících i čtvrtletích. Velký prostor v časopise dostávaly statistiky, například ty, které byly vedené k zaznamenání požadovaných reklamací. Rok 1965 byl v *Rukavičkáři* v tomto ohledu zpětně hodnocen následujícím způsobem: „*Jako podnik jsme měli ve třetím čtvrtletí reklamováno 3574 párů rukavic. Tuzemsko reklamovalo 175 párů, v exportu bylo reklamováno 3399 párů rukavic.*“ ⁸⁵ Reklamace v rámci Československa se týkaly především vad šití a materiálu, u exportního zboží to pak bylo hlavně vyrážení tuku na černé barvě rukavic, mramorovitost, šedý rub, pouštění černé barvy, odlišná výroba od

⁸⁰ KRAKOVSKÝ, R. *At žije První máj! Rituál oslav Svátku práce*. [online]. 2006. [cit. 2016-03-20]. Dostupné na WWW: < <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2006/1/at-zije-prvni-maj-/> >

⁸¹ Ludvík Vondrus byl ředitelem *Rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš* v letech 1953-1971.

⁸² VONDRUS, L. Do nového roku. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 1, s. 1.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Výsledky výroby za rok 1964. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 1, s. 1.

⁸⁵ III. čtvrtletí očima kvality. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 41, s. 1.

vzorku a silné jehnětiny. „Z konfekčních vad bylo u exportu reklamováno těsné zápěstí a lepení.“⁸⁶ U 1116 párů byla poskytnuta sleva v hodnotě 2848 Kčs. „Daleko horší je však penalizace za kvalitu. Od začátku roku dělá 7 500 Kčs.“⁸⁷ V porovnání výsledků III. čtvrtletí s rokem 1964 byla i tak částka penalizací za kvalitu a reklamace nižší, v podnikovém tisku se přesto objevuje varování pro čtenáře – zaměstnance. „...ale nesmíme zapomínat, že nejhorší bývá poslední čtvrtletí, a těch 7 500 Kčs je vážným varováním.“⁸⁸

Čtenáři byli informováni i o změnách v hospodářské politice podniku. V srpnu 1965 byl v dobříšském závodě na základě zpřesnění socialistických závazků jednotlivých závodů vyhlášen i celopodnikový závazek na II. pololetí:

"Výroba zboží:

Do 30. 9. 1965 zajistíme splnění exportních dodávek na 80% z celoročního úkolu a navíc dodáme zboží v hodnotě 150 000 Kčs. Do 15. 12. 1965 splníme 100% úkolu letošního roku a do konce roku dodáme navíc zboží v hodnotě 200 000 Kčs.

1. Tržní fondy:

Do konce roku dodáme pro tržní fondy navíc zboží v hodnotě 1 050 000 Kčs ve velkoobchodních cenách a 3 100 000 v maloobchodních. Plán zisku překročíme o 150 000 Kčs.

2. Kvalita:

Rozšířením hnutí „Ručím za svou práci“ a uplatněním nového způsobu hmotné zainteresovanosti za kvalitu výrobků zajistíme, aby počet reklamací byl snížen o jednu desetinu proti plánu.

3. Osobní účty dělníků:

Zvýšenou pozorností při manipulaci s materiálem dosáhneme proti technickohospodářským normám úspory nejméně 200 000 Kčs. Kromě toho z kilového odpadu vymanipulujeme 2000 párů vycházkových rukavic v hodnotě 50 000 Kčs.

4. Osobní účty techniků:

Z celkové částky 430 000 Kčs předpokládaných úspor na účtech techniků bylo již splněno Kčs 260 000. Do konce roku zajistíme rozšířením účtů a zpřesněním překročení původně plánované částky o 100 000 Kčs.

⁸⁶ III. čtvrtletí očima kvality. *Rukavičkář*, s. 1.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

5. *Pomoc oblastem postiženým povodní:*

Zajistíme, aby různými formami závazků na pomoc oblastem jižního Slovenska postiženým povodní, např. 2% ze mzdy, zřeknutí se odměn ze soc. soutěže apod., bylo odvedeno do 20. 8. 1965 na účet SBČS v Praze nejméně 100 000 Kčs. Kromě toho vyrobíme z ušetřeného materiálu 1000 dětských kožených palčáků, které odešleme dětem z postižených oblastí podle pokynů národních výborů.

6. *Pomoc zemědělství:*

Na špičkových zemědělských pracovištích odpracujeme ve II. pololetí nejméně 3 500 hodin a v závodě Abertamy oplotíme státnímu statku 1000 m. luk.

7. *Nové formy práce:*

Rozšíříme počet pracovníků ve II. pololetí v akci „Ručím za svou práci“ a dalších 100 pracovníků.“⁸⁹

V prosinci také do národních podniků obvykle přicházely nové pokyny a požadavky výroby na následující období. I tyto směrnice byly obvykle zaměstnancům zprostředkovávány v podnikovém časopise. Podle nových stanov přišly na Dobříš v prosinci zadané úkoly pro nadcházející rok 1966. „Podle těchto úkolů má závod Dobříš vyrobít zboží proti očekávanému plnění letošního roku o 2,6% více. Z toho vycházkových rukavic o 1,5%. Proti dosavadní metodice budou v tomto roce jednotlivým závodům značně sníženy ukazatele plnění plánu, kde hlavním a rozhodujícím ukazatelem bude plnění výroby v párech a plnění nákladů na tuto výrobu.“⁹⁰

Své místo v podnikovém časopise měly i články, které se věnovaly plánovaným změnám výrobní organizace podniku. Nová změna z roku 1965 například spočívala v tom, že místo dosavadních 11 dílen mělo být zřízeno pouze 7 provozů (hospodářských středisek), každý jako samostatný provoz s jedním vedoucím. Podle nových podmínek a směrnic se nový samostatný provoz měl skládat z vedoucího provozu, mistra stříhu, dvou mistrů šicí dílny, jednoho dispečera a v exportních provozech ještě z mistra pomocných prací. „Při této organizaci uvažujeme se sloučením všech domácích šiček do jednoho provozu, což předpokládá, že z ostatních provozů by nebyly dávány žádné práce do domácího šití. Dále uvažujeme i o zřízení dílny se zkrácenou pracovní dobou, a to pro ty ženy, které z jakýchkoliv důvodů nemohou pracovat plnou pracovní dobu. Dále uvažujeme

⁸⁹ Celopodnikový závazek na II. pololetí. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 29, s. 1.

⁹⁰ Plnění plánu v září 1965. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 40, s. 1.

s přemístěním modelárny ze závodu Praha na Dobříš do nově upravené budovy, určené jen k tomuto účelu., kde má být zajišťována nejen kolekce, ale i příprava výroby pro výrobní úseky.“⁹¹ Podobným způsobem byl národní podnik více méně organizován až do svého zániku.

3.2. Moderní rukavičkářská produkce

V průběhu času a růstu mezinárodní konkurence se při výrobě pochopitelně zvyšovaly požadavky na kvalitu rukavic. *"Abychom tento úkol dobře zajišťovali, spolupracujeme při tvorbě nových kolekcí a vzorů s Ústavem bytové a oděvní kultury v Praze. Stále sledujeme vývoj módy a oblékání ve světě, a na základě této spolupráce a poznatků připravují naši návrháři nové kolekce."*⁹² Nové kolekce kožených rukavic vznikaly dvakrát ročně a byly schvalovány výtvarnou radou podniku i samotnými zástupci oddělení zahraničního obchodu. *"Snažíme se přinášet našim spotřebitelům nejen nové vzory výrobků, ale hledáme i nové materiály, jejich vylepšování i různé kombinace, a to proto, abychom zajišťovali nejenom spokojenost našich vnitřních odběratelů, ale současně udržovali i světovou úroveň našich výrobků, kterou ve světě stále mají."*⁹³

Moderní kožené rukavice vyráběné v dobříšském podniku je možné rozdělit do skupin podle účelu jejich použití na vycházkové, pracovní, sportovní a různé ostatní druhy rukavic. Výroba se z počátku soustředila především na šití "klasických" vycházkových rukavic, ale po znárodnění a sjednocení produkce byly na Dobříši vyráběny všechny tyto druhy. Nejpočetnější skupinu, vycházkové rukavice, lze dále rozdělit na pánské, dámské, chlapecké a dívčí a na dětské rukavice a u všech těchto skupin se ještě rozlišují rukavice s podšívkou, nebo bez ní. *"Nejobvyklejší jsou barvy hnědá, šedá, korková a béžová, velmi oblíbené jsou pánské rukavice ze zámišových usní v barvě přírodní, šedé a hnědé."*⁹⁴ Nejoblíbenější pánské vycházkové rukavice bývaly obvykle zdobeny pouze jednoduchými třířádkovými nášvy. *"Zřídka se vyrábějí kombinované rukavice půlové, tj. s dlaňovou částí v tmavším odstínu a hřbetem ve světlejším odstínu. Obvyklá kombinace barev je hnědá s*

⁹¹ Úkoly na rok 1966. *Rukavičkář*, 1965. roč. 16, č. 40, s. 1.

⁹² VONDRUS, L. Spokojenost spotřebitelů především. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce*. Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 1.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*, s. 143.

běžovou. Někdy se hřbet rukavice zhotovuje z pletených nebo háčkových vrchů buď vlněných, nebo bavlněných." ⁹⁵

Co se ženských rukavic týká, byly stále více vnímány spíše jako módní doplněk. *"Proto se vyrábějí ve velmi rozličných, často bohatě zdobených vzorech a v rozsáhlé barevné paletě. Libivé jsou rukavice kombinované půlové v nejrůznějších barevných kombinacích i tvarech střihu a kombinacích materiálů. Častá je kombinace napa a chair, u letních rukavic napa, glazé, či dogs s monofilem, nebo různými úplety"* ⁹⁶ Výjimečným druhem byly dámské večerní rukavice, které měly zpravidla delší zápěstí, někdy sahající až k ramenům, a byly zdobeny různou bižuterií a korálky. Rukavice určené pro děti od jednoho do sedmi roků se vymykaly z dříve jmenovaných skupin, protože byly nejčastěji zhotovovány jako tzv. "palčáky".

Pozornost byla věnována i rozvoji výroby pracovních rukavic. *"Ve spolupráci s výzkumným ústavem ochrany a bezpečnosti práce vyvíjí rukavičkářský průmysl stále nové druhy pracovních rukavic pro nejrůznější průmyslové obory, zvláště pak pro hutnictví, strojírenství, stavebnictví, chemický průmysl aj."* ⁹⁷ Primární funkce těchto rukavic zůstávala ochranná, byly tudíž vyráběny z tuhých, odolných a málo tažných usní. Rukavice vyráběné pro použití v hutnickém průmyslu a ve strojírenství byly dokonce sešívány plochým zinkovým drátem, aby se zamezilo páráni švů. *"Jen některé druhy pracovních rukavic, které mají chránit ruce proti zranění a přitom mají umožňovat dobrou pohyblivost a cit prstů, se vyrábějí podobným způsobem jako rukavice vycházkové."* ⁹⁸ Rukavičkářský závod na Dobříši vyráběl mimo jiné i další rukavice, které měly vycházkový charakter, ale také měly víceúčelové použití. *"Řadí se sem rukavice pro rekreační sport."* ⁹⁹ Nejprodávanější sportovní rukavice byly bezesporu rukavice lyžařské. *"Lyžařské rukavice se rozdělují na sjezdové rukavice, rukavice pro slalom, u nichž je zdůrazněna střední část hřbetní strany rukavice bandážováním kloubů, dále skokanské rukavice se zdvojenou dlaňovou částí. Běžecké rukavice svým provedením, tj. bohatým perforováním a použitou měkkou usní, připomínají spíše jemné vycházkové bezpodšívkové rukavice."* ¹⁰⁰ Rukavice, které pravděpodobně vyvažovaly nižší poptávku po teplých rukavicích v letních měsících,

⁹⁵ TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*, s. 143.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Tamtéž, s. 144

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ KRŠKA, J. a kol. *Příručka rukavičkářského průmyslu*. Nakladatelství technické literatury, n. p. Praha 1981, s. 201.

¹⁰⁰ Tamtéž.

byly vyráběny jako ochranné pomůcky pro cyklisty a motocyklisty. *"Vyrábějí se v provedení s manžetou, nebo v prodloužené délce. Všechny typy těchto rukavic se rozšiřují klíny a pásky na utažení zápěstí. U některých typů rukavic pro motocyklisty se našívá na ukazováky vyztužení ze zámišových usní, které slouží pro otírání brýlí. V poslední době se tyto rukavice opatřují na hřbetní straně reflexními materiály pro zvýšení bezpečnosti řidičů motocyklů, zejména při odbočování."*¹⁰¹ Rukavice vyráběné pro cyklisty byly sešívány z měkkých rukavičkářských usní a na hřbetní části byly bohatě perforovány. *"Dlaňová část je zdvojená, aby chránila ruku při pádu z kola. Vyrábějí se se zkrácenou délkou prvních článků prstů, nebo úplně bez prstů, aby umožňovaly volný pohyb prstů."*¹⁰²

Mnoho rukavic bylo v místním závodu vyráběno v malých množstvích na zvláštní požadavky zadavatelů. V období, kdy bylo naprosto normální skrývat lidské handicap a odlišnosti, sem patřily především rukavice zdravotnické. *"Orthopedické rukavice slouží různým účelům. Potřebují se např. na protézy rukou, jiné se vyrábějí pro různě deformované ruce apod."*¹⁰³ Dalšími rukavicemi vyráběnými na zakázku byly rukavice včelařské, které byly prodloužené až k lokti manžetou z rezného plátna a na konci byly staženy opředěnou pryží. Velké množství speciálních rukavic bylo vyráběno pro potřeby divadel a filmářského průmyslu. Do podniku však posílali dopisy s žádostí o výrobu i konkrétní lidé, kteří si rukavice ze středních Čech sami pořizovali. Dopisy plné chvály byly následně předávány redakci a účelově zveřejňovány v časopise. Tak se například zaměstnanci dozvěděli o "touze" Heleny Lefeauxové získat československé rukavice.

„Chci vám tímto vyslovit obdiv vašich nádherně vypracovaných rukavic, které mi maminka právě přivezla. Jsou tu k dostání jen rukavice z Francie, Německa, Anglie a Itálie, ale vašim se žádné nevyrovnají. Je to prvotřídní výrobek. Proč je sem nevyvážíte? Očekávám, že je zde brzy uvidím.

*Mnoho zdaru! Srdečně zdraví Helena Lefeaux.“*¹⁰⁴

S největší pravděpodobností se jednalo o módní návrhářku českého původu Helenu Lefeaux, která v roce 1948 opustila Československo a usadila se v kanadském

¹⁰¹ KRŠKA, J. a kol. *Příručka rukavičkářského průmyslu*, s. 201.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*, s. 145.

¹⁰⁴ Uznání ze zámoří. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 28, s. 1.

Vancouveru. V šedesátých letech si zde otevřela vlastní butik, kam se následně dostaly i rukavice vyrobené na Dobříši.¹⁰⁵ Podnikové modelárny ostatně reagovaly i na vhodné, režimem zkontrolované, podněty zvenčí, které zároveň zmiňovaly klady místní výroby. Důkazem toho je i dopis, který do závodních kanceláří zaslal Jaroslav Kamenický z Plzeňského kraje a který byl otištěn i v Rukavičkáři:

"Vážení soudruzi!

Dovolte mi, abych jménem své manželky poděkoval celému Vašemu kolektivu za skutečně rychlé a přesné vyřízení žádosti o zaslání rukavic ve zlatém provedení.

Abych byl upřímný, nečekal jsem vůbec, že byste naši žádost vyřídili, protože jsem asi měsíc sháněl po všech možných obchodech a všude mi řekli, že nejsou, že je těžko seženu apod. Tím více jsme byli překvapeni rychlostí, se kterou jste rukavice zaslali, i tím, že vůbec tyto rukavice existují.

Věřím, že kdyby ve všech podobných podnicích bylo možno setkat se s takovou nevšední ochotou jako u vás, byl by život radostnější. Proto vám všem ještě jednou mnohokrát děkujeme a přejeme vám ve vaší další práci mnoho zdaru a úspěchů.

S pozdravem Jaroslav Kamenický"¹⁰⁶

Střih klasických rukavic se samozřejmě v průběhu let vyvíjel. Obliba i prodej jednotlivých typů rukavic podléhaly dobovým trendům. Ačkoliv ve druhé polovině dvacátého století *"reklama neměla mít za cíl ani tak zvýšení prodeje zboží, jehož množství bylo stejně naplánováno, ale plnila spíše úkoly politické a výchovné,"*¹⁰⁷ v podnikovém časopise přesto z těchto důvodů vycházely články o jednotlivých druzích vyráběných rukavic, které i pomocí přiložených fotografií informovaly spotřebitele o nových výrobcích a o jejich úspěšném prodeji.

¹⁰⁵ Helen Lefeaux changed fashion's face. [online]. 2016. [cit. 2016-2-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.canada.com/story.html?id=312878e6-376f-4be0-96a0-922d09765cbf>>

¹⁰⁶ KAMENICKÝ, J. Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce. Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 1.

¹⁰⁷ KNAPÍK, J., FRANC, M. Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967. 2 svazky. Academia. Praha 2012, s. 771.

Mocheto rukavice

Tyto v šedesátých letech moderní a luxusní rukavice byly vyráběny z usně Mocheto pro uspokojení nejnáročnějších zákazníků. Základní surovinou pro výrobu těchto usní byla lehká teletina, v nejlepším případě se jednalo o kůže telat, která byla živena pouze mateřským mlékem. Tyto chromité usně byly na líci jemně obroušeny, čímž získávaly svůj charakteristický až sametový vzhled. Hotové rukavice byly velmi jemné. *"Při nošení se rukavice časem oblyští, což není na závadu, právě naopak, rukavice dostanou tzv. patinu."*

¹⁰⁸ Neznalí zákazníci tyto změny způsobené nošením vnímali jako vadu nebo ušpinění a řada z nich se snažila rukavice čistit. Praním, či chemickým čištěním však docházelo ke zničení jemné kůže rukavic a k jejich znehodnocení. *"Vhodnější způsob vyčištění oleštěných ploch je jemné obroušení velmi jemným brusným papírem zrnění 280 až 320."*

¹⁰⁹ Rukavice z usní Mocheto *"se nehodí pro každou příležitost, zejména nejsou vhodné pro denní cesty za nákupem."* ¹¹⁰ Tyto rukavice byly nejvhodnější doplněk k vycházkovému oblečení. V zemích socialistického bloku byly tyto rukavice na rozdíl od zemí v západní Evropě poměrně opomíjeny a zájem o ně byl minimální. *"Jednou z příčin bude i vyšší cena. Ta je však převážena kvalitou a trvanlivostí mochetových rukavic."* ¹¹¹

Rukavice pro řidiče

V zahraničí i v Československu rostla popularita rukavic pro řidiče osobních vozů. Tyto rukavice byly nejčastěji bezpodšívkové a byly šity z různých materiálů, z teletiny, vepřovice, jehnětiny, koziny, případně kombinací několika těchto usní. Rukavice byly perforované, aby mohla pokožka na rukách řidiče dýchat, a měly otvory pro klouby na ruce. Rukavice pro řidiče se staly tahákem prodejní sezony 1966. O výhodách těchto produktů byli spotřebitelé informováni. *"Nezapomeňte si hlavně pro delší cesty zejména vy, kdo pojedete k moři autem, zakoupit tyto rukavice. Na zakázku vám je dodáme z naší průmyslové prodejny a dostanete je i v ostatních prodejnách kožených rukavic."* ¹¹²

¹⁰⁸ Mocheto rukavice. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce.* Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 1.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Rukavice pro řidiče. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce.* Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 1.

Jelenice

Různé druhy rukavic vyráběných ze zámišových usní se prodávaly pod jednotícím názvem Jelenice. *"Rukavičkářské zámišové usně se vyrábějí z kůže lovné zvěře, hlavně ze srnčin, kamzičin a lehčích jelenic."*¹¹³ Tyto usně byly vybroušeny z obou stran, čímž získávaly rukavice svůj charakteristický vzhled ve žlutavé přírodní barvě. Rukavice ze zámišových usní byly velmi teplé i bez podšívky a poměrně trvanlivé. *"Usně se vyznačují poměrně velkou nasákavostí, velmi dobře sají pot, proto rukavice udržují stále suchou ruku i za teplejšího počasí."*¹¹⁴ Velká výhoda jelenicových rukavic byla jejich možnost občasného praní. *"Prací zámišové rukavice však není možno zaměňovat za textilní rukavice. Je třeba upozornit na to, že příliš časté praní pracím zámišovým rukavicím škodí."*¹¹⁵ Z kůže se častým mytím odstranil tuk a rukavice mírně tuhly. *"Dále škodí těmto rukavicím mechanická námaha, při které se ulamují otevřená usňová vlákénka a rukavice tzv. chlupatí."*¹¹⁶ Jelenice stejně jako mochetové rukavice sháněli nároční spotřebitelé jako doplňky ke sportovnímu a vycházkovému oblečení. *"Nejsou naprosto vhodné k nošení při obstarávání denních nákupů. Zvláště trpí od drsných nákupních kabel a vlivem tření a zatížení se velmi rychle odírají, někdy může dojít až k úplnému proděravění usně."*¹¹⁷

Zmiňované výrobky často reprezentovaly rukavičkářský závod na světových i tuzemských průmyslových výstavách. V rámci zvyšování kvality všech dobříšských kožených výrobků nabídl ředitel podniku Ludvík Vondrus ve svém projevu zaměstnancům, že kromě návrhů vzorování a modelování odkoupí podnik také *"každý dobrý a vhodný návrh na vzor nebo model od každého zaměstnance v rámci celého našeho podniku a dokonce i od občanů mimo podnik."*¹¹⁸ Přijímání návrhů na nové vzory a modely rukavic ostatně nebylo v podniku úplnou novinkou, tato praxe zde fungovala již při zajišťování Světové výstavy v Bruselu v roce 1958 a Světové výstavy v Montrealu. Již v roce 1965 byla v rámci příprav na Expo 1967 kromě pobídky ředitele Vondruse prostřednictvím podnikového časopisu vyhlášena soutěž o nejlepší návrhy vzorů rukavic a vybarvených usní, které se taktéž mohl zúčastnit každý zaměstnanec národního podniku

¹¹³ Jelenicové rukavice. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce*. Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 1.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ VONDRUS, L. Spokojenost spotřebitelů především. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce*, s. 1.

bez ohledu na svou funkci. Z podnikového ředitelství a závodu Dobříš bylo k desátému březnu 1966 podáno celkem 129 návrhů. *"V prvním kole byly vyhodnoceny 3 vzory, v druhém kole byly vyhodnoceny 4 vzory, ve třetím kole bylo vyhodnoceno 9 vzorů. Ve čtvrtém kole byly vybrány výtvarníkem s. prof. Kybalou 4 vzory, které nás po menších úpravách budou reprezentovat v pavilónu "Móda". Tyto vzory budou ještě přepracovány, aby provedení ozdob bylo bohatější."*¹¹⁹ Výstavy Expo 1967 v Montrealu se dobříšští rukavičkáři zúčastnili i přes změnu původně plánovaného místa konání. *"Původně se počítalo v Československu s variantou, že Světová výstava proběhne v roce 1967 v Moskvě."*¹²⁰ Moskva nakonec své pořadatelství odřekla z finančních důvodů i kvůli obavám z příjezdu mnoho návštěvníků ze západu. Pořadatelství tak nově připadlo Kanadě. *"Základním tematem Expa se stalo téma Člověk a jeho svět. Akcent na humánní pojetí dal opět vyniknout špičkovému československému výstavnictví. Československo spolu se Sovětským svazem bylo jediným evropským státem sovětského bloku, který se akce účastnil."*¹²¹ Hitem expozice v Kanadě se nakonec kromě dobříšských kožených výrobků staly slavný Třebechovický betlém, Věstonická Venuše, obrazy Mistra Theodorika nebo předměty z Židovského muzea.¹²²

Další úspěchy dobříšských rukavic "na Západě" deklaruje článek v Rukavičkáři ze 4. září 1966, který informuje o chystané výstavě rukavic *Týden kůže v Paříži* v témže roce. *"Letos poprvé se této výstavě zúčastní i Československo. Budou zde zejména naše rukavice, kabelky, obuv a některé sportovní potřeby."*¹²³ Expozice zastupující Československo se tematicky chystala na každý den zvlášť. *"Výstava bude rozčleněna do sedmi dnů v týdnu, z nichž každý charakterizuje jinou příležitost: cestu do zaměstnání, odpolední vycházku, večerní návštěvu, sportovní odpoledne, vycházku s dětmi, cestu do přírody a návštěvu divadla."*¹²⁴ Dobříšský podnik reprezentovaly ve Francii i ukázky brašnářských a obuvnických usní.

Výrobky z dobříšského závodu se ve druhé polovině dvacátého století pravidelně objevovaly také na Celostátní výstavě obuvi, galanterie a kožešin. *"Přehlídka se konala od roku 1961 v centru československého obuvnictví v Gottvaldově (Zlíně). Pravidelně se jí*

¹¹⁹ KRŠKA, J. Soutěž "Montreal 1967". *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 17-18, s. 4.

¹²⁰ KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*, s. 305.

¹²¹ Tamtéž, s. 306.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Naše rukavice poprvé na výstavě v Paříži. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 32, s. 1.

¹²⁴ Tamtéž.

účastnily československé podniky (Svit Gottvaldov; Závody Gustava Klimenta; Závody 29. augusta v Partizánském /Bařovanech/; Sázavan; Botana; Rukavičkářské závody Dobříř; Kožařské závody Liptovský Mikuláš, Kara Trutnov; Kazeto Přerov, Gala Prostějov aj.) a zahraniční vystavovatelé ze sovětského bloku i z kapitalistických zemí." ¹²⁵ V roce 1967 se v Gottwaldově konal již sedmý ročník s podtitulem Móda 67 a "kolekce na něm byly poprvé označeny názvem vystavující firmy, aby diváci mohli sami posoudit kvalitu jednotlivých výrobků. (...) Podobné výstavy jednoznačně směřovaly k vytvoření alespoň částečně konkurenčního prostředí, které bylo normálně těžko představitelné. Dopady srovnání však byly podstatně menší, než si organizátoři podobných akcí obvykle představovali." ¹²⁶ I na tuzemských výstavách se dobřířským koženým výrobkům podle autorů článků podnikového časopisu dařilo.

Kožené rukavice i další zboží byly k dostání v podnikových prodejnách, které byly za tímto účelem zřizeny kromě Dobříře také v Praze a Příbrami. Od této doby tak mohli spotřebitelé snáze nakupovat místní kožené výrobky. Nicméně i přes sliby o dobrém zásobení těchto prodejen i všechny úspěchy dobřířské kožené galanterie na světových i tuzemských výstavách, nejkvalitnější výrobky se k řadovému zákazníkovi obvykle nedostávaly. "Na kvalitu zboží určeného na export se kladly v celém sledovaném období podstatně vyšší nároky než na kvalitu zboží směřujícího na domácí trh. (...) Není proto divu, že výraz exportní zboží se stal většinou synonymem pro zboží nejvyšší jakosti. Na pultech v tuzemsku se s ním spotřebitelé mohli setkat jen zřídka, obvykle ve specializovaných provozovnách. (...) Důvodem pro předání exportního zboží do prodeje v tuzemsku bylo často odmítnutí dodávky zahraničním prodejem." ¹²⁷ Na pultech pro místní prodej se tak obyčejně neobjevovaly stejné rukavice, které reprezentovaly Československo na zahraničních výstavách, ale bohužel spíše výrobky nižší jakosti.

3.3. Vady usní

Nižší kvalitu vyrobených rukavic nejčastěji způsobovaly kazy na samotných surových kůžích. Při výrobě rukavic byl kladen důraz na ekonomické využití usně již od rozměrování, nicméně bylo nutné rukavice na useň zaměřit tak, aby se kazy kůže co nejméně viditelně objevily na hotovém výrobku. V nejlepším případě byly vady situovány

¹²⁵ KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*, s. 187.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Tamtéž, s. 307.

"do otvorů pro palec (palečnice), do řezů mezi prsty, do rozparku nebo do místa, v němž bude výšivka, perforace, či jiná ozdoba rukavice, která vadu zakryje, nebo do místa, které po vykrojení rukavice odpadne." ¹²⁸ Surové kůže bývaly často poškozeny vadami, které mohly vzniknout již za života zvířete. "Především jsou to vady způsobené vadným ošetřováním nebo špatnou výživou zvířete, dále vady mechanické, jako škrábance, odřeniny, jizvy apod., a nakonec vady způsobené různými parazity." ¹²⁹ U zvířat chovaných ve stájích se často vyskytovalo tzv. zahnojení a poleptání močí. "Na hotové usni se tato místa projevují matnými skvrnami na líci." ¹³⁰

Další problémy samozřejmě působily různé nemoci, které zvířata během života prodělala. To se projevovalo mimo jiné na pružnosti kůže. "Kůže nemocného nebo špatně živěného zvířete je řídká a prázdná a dá se zpracovat pouze na podřadnou useň." ¹³¹ Obrovským rizikem v padesátých letech dvacátého století bylo onemocnění zvířete snětí slezinnou, kterou způsobuje bacillus anthracis. "Tato nemoc sice nezhoršuje jakost kůže, ale kůže nemocných zvířat je velmi nebezpečným zdrojem nákazy pro zaměstnance, kteří s ní přicházejí do styku. (...) Máme proti němu dobře působící sérum. Kůže podezřelé z nákazy se musí desinfikovat podle platných předpisů." ¹³² Na kvalitě usní se podepisovali i cizopasnici. Kůži zvířat poškozoval hmyz, střechci hovězí, klíšťaťata, vši, svrabovci apod. "Na kůžích cizopasí také různé plísně, jejichž zárodky vnikají do chlupových váčků a z nich do škóry a způsobují záněty. Kolem zasaženého místa se v kůži vytváří tvrdá, rohovitá hmota, pletivo celé kůže řídne." ¹³³ Surové kůže bývaly také často poškozeny mechanicky, různými škrábanci, ať ze soubojů, nebo v případě lovné zvěře i různými poraněními o trnité keře a stromy. "Kůže dovážených jehnětin, zvláště tureckých a syrských, bývají často pobodány ostnatou travou nebo různými semeny, která se zachycují svými háčky do líce kůže někdy tak pevně, že je nalezneme i na hotové usni." ¹³⁴ Jiné vady mohly vzniknout při samotném stahování kůži, při nesprávném vedení řezu nebo při neodborném a neopatrném zacházení s nožem. "Řezy jsou nejčastější vadou u vepřovic a z dovážených surovin hlavně

¹²⁸ TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*, s. 168.

¹²⁹ Tamtéž, s. 28.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Tamtéž, s. 31.

¹³⁴ Tamtéž, s. 29.

¹³⁴ Tamtéž, s. 31.

u tureckých a syrských jehnětin."¹³⁵ Při nesprávném skladování stažených kůží mohlo dojít k jejich zapaření a zahřátí, což také ovlivňovalo konečnou kvalitu produktu.

Nekvalitní výrobek mohl vzniknout i chybným postupem při výrobě. I přes snahu komunistických předáků o dokonalost hotových rukavic se různé nesnáze nevyhnuly ani dobříšskému státnímu podniku. Po zavedení nové výroby bylo jedním z největších problémů například pouštění barvy u černých a modrých glazé a špatná kvalita bílých suifo rukavic. Velmi časté pak byly právě reklamace černých glazé rukavic, ačkoliv nešlo o kazové výrobky. Zahraniční zákazník totiž dával přednost čisté rubové straně rukavice, což dosud nebylo součástí běžného výrobního postupu. K novým výrobním nařízením tedy přibývaly snahy vyhovět požadavkům zákazníků. Mezi nimi například snaha vyrobit co nejčistější rub glazé rukavic pomocí brusek. Tyto požadavky směřovaly na podnikové jircháreny. Kvalita vyráběných rukavic postupně rostla s technickým rozvojem místních dílen.¹³⁶

3.4. Zahraniční spolupráce

Zástupci rukavičkářského závodu se vydávali na cesty do zahraničí, aby zmapovali, jak se vyvíjí situace s koženým zbožím na tamních trzích. V polovině šedesátých let dvacátého století se dobříšská delegace vypravila na sever Evropy do Švédska. *„Zjistili jsme, že švédský trh je jeden z nejnáročnějších z hlediska kvality. Největší důraz se klade na lehkost a vláčnost používaného materiálu. (...) Další náročnost se projevuje u dodržování barev a že se nesmí pouštět barva u černých rukavic. Dosti velké nároky jsou dále na konfekční provedení jak co do vypracování střihu, tak ostatních operací, jako jsou výšivky, šití a pak ukončovací práce, hlavně pak žehlení.“*¹³⁷ Tyto poznatky měly samozřejmě posloužit ke zvýšení kvality československých kožených výrobků i k posílení jejich konkurenceschopnosti na světovém trhu. Československý podnik dále spolupracoval například s Vietnamskou socialistickou republikou, kam také mířily pracovní cesty vybraných zaměstnanců. Ačkoliv tamní lidé odváděli při ručním šití rukavic kvalitní práci, musela být tato evropsko-asijská spolupráce brzy ukončena. Na vině byly tamní vysoké teploty a nadměrná vlhkost vzduchu, které způsobovaly plesnivění rukavic při transportu. Po jejich vybalení na Dobříši musely být tyto produkty ošetřeny speciálními přípravky,

¹³⁵ TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*, s. 31.

¹³⁶ Rozhovor s panem Karlem Bednářem. Dobříš. 22. 2. 2016

¹³⁷ ZIMMERMANN, V. Dojmy z cesty do Švédska. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 11, s. 1.

plíseň se z nich musela seškrábat a rukavice musely vyschnout. Teprve po této proceduře se s nimi mohlo dále manipulovat, což nebylo ekonomicky výhodné.¹³⁸

V rámci vědecko-technologické spolupráce do Československa také přijížděla řada hostů ze zahraničí. Ve čtvrtek 8. dubna 1965 dorazil do středních Čech z Jugoslávie Janko Janša, ředitel kožedělného podniku Toko u Lublaně, a Tone Okršlar, technický ředitel Toko. Návštěvě z jižní Evropy byl věnován i článek na přední straně patnáctého čísla šestnáctého ročníku závodního časopisu. „*Byli mile překvapeni kvalitou našich usní. Nejlépe se jim líbily naše černé glazé, zejména to, že nepouští barvu a že jsou velmi vláčné.*“¹³⁹ Jugoslávská delegace také projevila zájem o některé stroje jako štěpky, sekačky nebo číslovací a perforovací stroje.¹⁴⁰ Oba jugoslávští ředitelé byli, podle dochovaných zdrojů, velice překvapeni, že v dílnách-střižnách pracovaly ženy, protože na jihu byla údajně tato práce považovaná primárně za mužskou.

Rukavičkářský závod dále v šedesátých letech dvacátého století navštívil odborník Lars Wilkenson ze Švédska, majitel továrny na výrobu rukavic ve městě Örebro. Švédský závod byl zaměstnancům československého podniku dobře znám, řada z nich se na sever vydávala na exkurze a na poznávací zájezdy, jak jsem naznačila dříve. „*Jeho podnik [...] se vyznačuje moderností, vzorným pořádkem a vysokou kvalitou výroby.*“¹⁴¹ Lars Wilkenson navštívil Dobříš 28. dubna 1966 a prostřednictvím podnikového časopisu se dochoval i jeho zápis do pamětní knihy: „*Pro mne, který pracoval v rukavičkářském odvětví jako učeň, tovaryš a mistr, bylo velkým potěšením, že jsem mohl navštívit tuto mimořádně velkou továrnu na rukavice – byl to pro mě vpravdě pozoruhodný a velký den. Děkuji srdečně vedení za přátelské přijetí a za velmi zajímavé diskuse o výrobě. Doufám, že v budoucnosti budeme dobře spolupracovat. Zdravím vás a děkuji všem.*“¹⁴²

Dalším odborníkem, který v této době navštívil rukavičkářský závod, byl prezident španělského kožedělného společenstva Colomer. Sám Colomer ve Španělsku také vlastnil několik jircháren. Ve svých podnicích se soustředil zejména na obdělávání jehněčín, v době návštěvy Československa údajně disponoval zhruba pěti miliony kožek. „*Kuriozitou jeho závodů je rozsáhlá moderní laboratoř s výzkumným a vývojovým oddělením. Je naším*

¹³⁸ Rozhovor s panem Karlem Bednářem. Dobříš. 22. 2. 2016

¹³⁹ Jugoslávští přátelé mezi námi. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 15, s. 1.

¹⁴⁰ Stroje pro výrobu rukavic byly vyráběny v rámci RZ přímo v dobříšské továrně.

¹⁴¹ Hlasy odborníků ze zahraničí. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce*. Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 1.

¹⁴² Tamtéž.

dodavatelem." ¹⁴³ I květnový zápis španělské návštěvy do pamětní knihy byl čtenářům zprostředkován v Rukavičkáři. *"Za své první návštěvy Československa jsem získal mnoho dojmů. Nejvíce jich však bylo za návštěvy této moderní továrny, která je příkladem organizace a velké výroby. Je to skutečně velmi důležitá činnost a jsem přesvědčen, že může velmi pomoci, aby se národy lépe poznaly, a tím může být podnětem k rozvoji lepších obchodních a osobních vztahů den ze dne. Srdečně děkuji panu Vondrusovi – řediteli a celému osazenstvu za pozornost a přátelství, které mně prokázali."* ¹⁴⁴ O švédské i španělské návštěvě, L. Wilkensonovi i Colomerovi, hovoří podnikový tisk v šedesátých letech všude ve svých člancích jako o pánech, nikoliv soudruzích.

Další ze zahraničních návštěv přijela do středočeských závodů z Korejské lidově demokratické republiky. Delegace korejských odborů se dokonce zúčastnila prvomájových oslav v roce 1966 a její zástupci taktéž zanechali vzkaz v knize návštěv: *"Mám za to, že tento podnik zaujímá významné místo ve výrobě zboží široké potřeby. Jako podnik specializovaný na výrobu rukavic je mimořádně veliký a vyrábí nejen široký sortiment zboží, ale vyrábí i výrobky vysoké kvality. Má dobré technické vybavení a technologie výroby je na vysoké úrovni."* ¹⁴⁵ Veškeré zápisy z pamětních knih se dochovaly díky svému přetištění v podnikovém časopise. Samotné pamětní knihy se s největší pravděpodobností ztratily po privatizaci podniku v devadesátých letech dvacátého století.

¹⁴³ Hlasy odborníků ze zahraničí. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce, s. 1.*

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Tamtéž.

4. Zaměstnanci

S lehkou nadsázkou lze říci, že v rukavičkářském závodě byla od vzniku národního podniku zaměstnána většina obyvatel Dobříše a blízkého okolí. Ve městě údajně téměř nebylo možné najít rodinu, ve které by alespoň jeden člen nebyl zaměstnán v rukavičkářském oboru.¹⁴⁶ Další zaměstnanci denně dojížděli z širokého okolí, od Nového Knína i z Dominikánských Pasek. V závodě pracovali lidé ze čtyřiceti až padesáti okolních měst a vesnic.¹⁴⁷ Nicméně zhruba od třetí čtvrtiny dvacátého století počet zaměstnanců pozvolna klesal. Pouze na pozici "střihač" pracovalo v roce 1973 v dobříšském závodě 297 lidí. Přes trvalý vzestup výroby však vedené statistiky o počtu zaměstnaných střihačů rukavic vykazují, že již o šest let později, v roce 1979, bylo na Dobříši zaměstnáno už pouze 239 střihačů. *"Přibližně do roku 1969 byl zaznamenáván přírůstek střihačů, a to zejména proto, že byl dostatek vyučenců. Průměrně ročně od r. 1949 do roku 1969, kdy byl vyučen poslední ročník děvčat /pak ze zdravotního hlediska učební obor pro děvčata zakázán/ přicházelo do dílen 30 vyučenců. V posledním desetiletí však nastal značný úbytek."*¹⁴⁸ Vedení podniku se snažilo najít důvody, proč počet zaměstnanců stále klesá. *"Hlavní příčinou tohoto poklesu je nízký počet vyučenců, který nenahrazuje ani přirozený úbytek /v roce 1980 budou vyučenci pouze 2 rukavičkáři/."*¹⁴⁹ V průběhu let totiž rostla konkurence jiných středních a odborných škol zejména v již dobře dostupném hlavním městě. Řada těchto škol svým studentům do budoucna nabízela méně náročná zaměstnání i lepší finanční ohodnocení. A přesto, že pracovní podmínky v místním podniku byly podle pamětníků vůči zaměstnancům poměrně vstřícné, mladí lidé se v šedesátých letech, i v důsledku pozvolného uvolňování poměrů, toužili "nadechnout" a poznat jiný svět, než v jakém vyrůstali jejich rodiče či prarodiče.¹⁵⁰

Od poloviny dvacátého století vznikaly revoluční odborové organizace (ROH), které si kromě ideologických cílů vytyčovaly i snahy o zlepšení pracovních podmínek zaměstnanců. ROH byla odborová organizace fungující v letech 1945-1990. *"Budování Revolučního odborového hnutí završil I. všeodborový sjezd ve dnech 19.-22. dubna 1946 a*

¹⁴⁶ Rozhovor s panem Karlem Bednářem. Dobříš. 22. 2. 2016

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ ŠEFRÁNEK, J., 1980. *Některé aspekty současné problematiky profese rukavičkář zaměřené na další rozvoj výroby*. Praha. 34 stran. Závěrečná práce. Institut pro výchovu vedoucích pracovníků ministerstva průmyslu, s. 16.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Rozhovor s paní Jiřinou Kašpírkovou. Dobříš. 13. 2. 2016

zákon o jednotné odborové organizaci z 16. května 1946."¹⁵¹ Vedení ROH disponovalo rozsáhlými pravomocemi i značným neformálním vlivem na zaměstnance. To *"zajistilo vedení ROH velkou moc, kterou (ač se deklarovalo jako nadstranická organizace), využívalo ve prospěch záměrů komunistické strany."*¹⁵² V rámci jednotlivých závodů v Československu postupně začaly vznikat závodní odborové kluby. *"Přestože se předpokládalo, že tato činnost bude mít zpočátku ráz spíše rekreačních a společenských podniků, nemělo se zapomínat ani na politické uvědomování kádrů a mas."*¹⁵³ V závodních klubech ROH se rozvíjely různé kulturní a sportovní aktivity a tato hnutí měla podporovat *"takovou kulturní činnost, která by odpovídala požadavkům odborového hnutí na ideovou výchovu pracujících a upevnění pracovní morálky."*¹⁵⁴ ROH samozřejmě fungovalo od druhé poloviny dvacátého století i v rámci dobříšského závodu. Ačkoliv bylo revoluční odborové hnutí zaměstnanci mnohdy chápáno jako organizace, která zastupuje a hájí jejich zájmy, v podstatě jako opozice vedení podniku,¹⁵⁵ ve skutečnosti se *"po roce 1948 podpora odborů za skutečná práva pracujících stala nežádoucím jevem, tehdy totiž nastoupila snaha plnění plánů podle vládních a stranických příkazů a odborové organizace v závodech ztrácely bývalé kompetence."*¹⁵⁶

Celozávodní výbor ROH měl na starosti mimo jiné požadavky na úpravy dílen a podobně, ale také organizoval pro pracovníky podniku rekreace i veškeré další sportovní a společenské události a zaměřoval se také na jejich ratolesti.¹⁵⁷ Členové závodního výboru ROH byli voleni na pořádaných odborových konferencích. O volbě z roku 1966 se dochoval záznam v podnikovém tisku. V pátek 19. února 1966 se brzy ráno v závodní jídelně sešli delegáti jednotlivých organizací k celozávodní konferenci, na které bylo zvoleno 15 nových členů celozávodního výboru ROH. *"Josefa Kadlecová, Bohumír Brejcha, Josefa Bryndačová, František Houdek, Marie Hudcová, Jaroslav Jiráň, František Kadlec, Marie Kočicová, Helena Kočová, Slavomil Kohout, Oldřich Louda, Jaroslav*

¹⁵¹ KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*, s. 777-779.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Tamtéž, s. 1075.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Rozhovor s panem Karlem Bednářem. Dobříš. 22. 2. 2016

¹⁵⁶ ČORNEJOVÁ, A., 2011. *Odborové rekreace v Československu v 50. a 60. letech 20. století*. Praha. 156 stran. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu, s. 26.

¹⁵⁷ Viz kapitola Společenské události

Mašek, Václav Hadraba, František Rekl a Valter Zimmermann."¹⁵⁸ V následné diskusi se "soudruzi" věnovali zejména hlavním hospodářským a ekonomickým problémům podniku. "Soudruh Kába z učiliště mluvil o problémech výchovy budoucích rukavičkářů a šiček a nedostatečném přísunu těchto nových pracovníků."¹⁵⁹ Po diskusích tajemník OV KSČ soudruh Fürst "poděkoval všem komunistům RZ za dobrou práci v minulém roce a předsedkyni CZV předal jako uznání za její dlouholetou stranickou práci knižní dar okresního výboru."¹⁶⁰ Účastníci této konference se kolem druhé hodiny odpolední odebrali do svých domovů.

Závodní výbor revolučního hnutí také v rámci svých dalších schůzí oceňoval a odměňoval jednotlivé zaměstnance podniku. Tato ocenění měla svou hierarchii a jejich zisk byl mnohdy pracovníky vnímán jako motivace k další práci.¹⁶¹ Již na výroční konferenci ROH 6. března 1965 byly v dobříšské Sokolovně odměněny soudružky Králíčková a Kadlecová (dílňa 422), Kurcová a Bálková (220), Zeithamlová a Housková (219), Vančatová a Kubátová (215) Pelcnerová a Pifková (214) a soudružka Kloubská ze závodní kuchyně.¹⁶² Ocenění zaměstnanci získali věcnou odměnu v hodnotě 100 Kčs. "Vyhodnocení zaměstnanci Rejlachová, Kláčková a Benešová dostávají jako odměnu knihu."¹⁶³ Odměnění nejlepší pracovníci byli jmenováni v podnikovém týdeníku často i s fotografií. Celkem padesát oceněných zaměstnanců bylo slavnostně vyhlášeno v rámci oslav sto let od založení rukavičkářské živnosti na Dobříšsku.¹⁶⁴

Odměňování nebyli jen konkrétní zaměstnanci, ale i celé pracovní skupiny. "Oporou dílny a jejího vedoucího byly v nejtěžší situaci na 219 žehličky. U nich se organizátorům výroby dostalo vždy největšího pochopení, když výroba, hlavně exportní, pro nedostatek podšívky, či jiného materiálu, počala hrozivě váznout. K dohnání zameškaných časů

¹⁵⁸ Nový celozávodní výbor strany v Dobříši. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 8, s. 1.

¹⁵⁹ Úspěšná celozávodní konference strany. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 8, s. 1.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Rozhovor s panem Karlem Bednářem. Dobříš. 22. 2. 2016

¹⁶² Odměněné ženy k MDŽ. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 10, s. 1.

¹⁶³ Nejlepší pracovníci v prosinci. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 5, s. 2.

¹⁶⁴ Titul "Nejlepší pracovník závodu" byl v roce 1965 slavnostně propůjčen zaměstnancům: Ludmila Turčecová, Růžena Veselá, Jan Souček, Marie Němcová, Marie Košťálová, Vlasta Váňová, Anna Fiřtová, Vladimír Protiva, dr. Edmund Čučka, Marie Ruffová, Marie Frejlachová, Jaroslav Lankaš, Jiřina Větrovská, Rudolf Loučka, Marie Procházková, Anna Čandová, Miloslav Mlejnek, Vlasta Bláhová, Růžena Klimtová, Marie Nelibová, Julie Sakařová, Ludmila Lebedová, Josefa Kloudová, Josef Havlíček, Václav Beneš starší, Marie Hudcová, František Hlína, Václav Grubner, Josef Lener, Josef Kába, Bohumil Pazdera, Rudolf Linder, Josef Meisl, Anna Holá, Věra Třasoňová, Amálie Peerová, Alena Turšnerová, Božena Blahníková, Marie Hejduková, Václav Trkola, Antonín Berestka, František Hubínek, Marie Švarcová, Marie Nekolová, Marie Čížková, Anna Jandová, Jindřich Platzer, Marie Pecharová, Jana Svobodová a Marie Zárubová.

obětovaly osobní volno, bez reptání, vždy s plným pochopením. Přesto, že uznáváme tuto jejich obětavost, děkujeme jim za ní a dáváme je za příklad, máme k nim ještě prosbu – aby kvalitu žehlení ještě dále zlepšovaly, a aby v ní předstihly dílnu 215. Velmi tím prospějí své dílně i exportní výrobě." ¹⁶⁵ Zveřejněnou pochvalu obvykle činovníci doplnili požadavky na další zlepšování práce ve prospěch podniku i státu.

Členové odborového hnutí se angažovali i v případě akutních nouzových situací. Příkladem je likvidace požáru, který vypukl na počátku roku 1966, a následných vzniklých škod. "7. ledna 1966 ve 20.05 hod. byli vzrušeni zaměstnanci Rukavičkářských závodů i občané celého dobříšského okolí sirénou, která oznamovala požár v našem závodě." ¹⁶⁶ Pozdější šetření ukázala, že "příčina vzniku požáru je samovznícení fermeže v textiliích a že odložením hadrů, případně pracovních obleků od fermeže bylo provedeno některým ze zaměstnanců." ¹⁶⁷ Ačkoliv nikdo nebyl schopen prokázat, kde přesně požár vznikl, a bylo rozhodnuto o zastavení trestního stíhání "podle §172/1b trestního řádu," ¹⁶⁸ shořela v tento den celá hala pomocných provozů a byl narušen sektor, který zajišťoval vybavení dílen.

Zaměstnanci podniku a místní mládež se pod taktovkou ROH podíleli na úklidu po požáru. Zejména jim pak patřilo poděkování podnikového ředitele. "Chtěl bych se při té příležitosti zmínit o naší mládeži, o které často pochybujeme. Když jsem viděl, jak naši mladí chlapci a dívky zachraňují z hořící budovy zařízení a stroje, někdy i za cenu vlastního nebezpečí, poznal jsem, že když jde o vážné věci, nezůstanou pozadu a můžeme se na ně spolehnout." ¹⁶⁹ Pod vedením ROH byly vzniklé škody poměrně rychle odklizeny a ještě v prvním čtvrtletí roku 1966 bylo možné zahájit na místě spaleniště stavbu nové budovy. Brigádníci na staveništi dále pomáhali hlavně s čištěním cihel a tvárnic. "Během celého týdne se střídali na stavbě pomocných provozů zaměstnanci páté etáže včetně podnikového ředitele a jeho náměstků." ¹⁷⁰ Poničené budovy byly i díky odborovému hnutí ještě v témže roce opraveny a pracovníci byli poučeni, jak zacházet s hasicími přístroji.

¹⁶⁵ Opora dílny. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 47, s. 1.

¹⁶⁶ VONDRUS, L. Opatrnosti nikdy nezbývá – v nouzi poznáš přítele. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 6, s. 1.

¹⁶⁷ Vyšetření vzniku požáru pomocných praporů. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 13, s. 1.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ Nejlepší brigádníci. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 11, s. 1.

4.1. "Honba" za oceněním

V padesátých a šedesátých letech dvacátého století byl podle dostupných záznamů dobříšský závod hned několikrát oficiálně oceněn. *"Zaměstnanci Rukavičkářských závodů obdrželi za dobrou práci v posledních letech řadu uznání a vyznamenání: v roce 1959 dvakrát Rudý prapor MSP a ÚVOS, v roce 1960 třikrát Rudý prapor vlády a ÚRO, v roce 1961 jednou Rudý prapor MSP a ÚVOS, v roce 1963 opět Rudý prapor MSP a ÚVOS, a v roce 1964 a 1965 rovněž Rudý prapor MSP a ÚVOS."*¹⁷¹ Zaměstnanci podniku však kromě Rudých praporů obdrželi i další ceny. *"V roce 1958 na EXPO 58 obdrželi "Velkou cenu Bruselu". V roce 1959 vyznamenání "Za zásluhy o výstavbu" a v roce 1956 "Řád práce." Mimo to je podnik nositelem čestného názvu "Podnik 20. výročí Slovenského národního povstání" a titulu "Podnik 20. výročí osvobození ČSSR."*¹⁷²

K práci zaměstnanců se v podnikovém tisku pozitivně vyjádřil i výrobní náměstek rukavičkářských závodů Walter Zimmermann, mimo jiné od roku 1966 zvolený člen celozávodního výboru ROH. *"Naši zaměstnanci a také naše veřejnost se často ptá, zda mají naše kožené rukavice světovou úroveň. Je to potěšující a jsem rád, že mohu odpovědně prohlásit, že naše výrobky vcelku odpovídají světové úrovni, že mají dobrý zvuk a jsou v zahraničí žádané."*¹⁷³ Náměstek Zimmermann s chválou v tisku nešetří ani dále. *"Na světovém žebříku z hlediska kvality máme na světových trzích dobré postavení a zaujímáme asi třetí místo za Francií a Švédskem. Přitom rozdíly mezi těmito třemi státy jsou velice malé. Možná k tomu dodat, že největší zásluhu na tom mají naše rukavice vyrobené z kozlečin a nyní zejména z nových pracích černých usní glazé. Nebýt některých výkyvů hlavně u jehnětin a kozin, pak bychom mohli neohroženě zaujmout primární postavení."*¹⁷⁴ Svůj novinový článek pak Walter Zimmermann uzavírá povzbuzením k další snaze o předstihnutí kvalit rukavic ze Švédska a Francie za pomoci nově zavedeného zdokonaleného řízení v celém závodě.

Jistého, i když poněkud odlišného, druhu ocenění se podnik dočkal i za rukavice vyráběné pro ochranu rukou brankářů kopané. Na těchto sportovních pomůckách *"jsou našity nebo navařeny dílky z řapíkového pryže, které záměrně zdrsňují povrch rukavice,*

¹⁷¹ Vyznamenání čs. rukavičkářům. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce.* Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 1.

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ Světová úroveň našich výrobků. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce.* Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 3.

¹⁷⁴ Tamtéž.

aby zabraňovaly vyklouznutí míče z rukou."¹⁷⁵ Díky těmto speciálním produktům se totiž dobříšské závody dostaly do hledáčku činovníků pražské fotbalové Sparty, kteří podnik oslovili s žádostí, aby zde byly zhotoveny rukavice přímo pro jejich brankáře. Do té doby si je týmy musely opatřovat v zahraničí, což bylo velmi nákladné. Vyzorováním fotbalových rukavic byl pověřen vedoucí poloprovozu Ivan Pinka. Rukavice, které vznikly, byly předány fotbalovým klubům Sparta, Slavia a Dukla k vyzkoušení. „*Vyrobena jsou z egyptských ročků a jehněčiny, na prstech, v dlani a svrchu jsou nalepeny a přišity vložky z gumového vroubkovaného potahu pálek stolního tenisu.*“¹⁷⁶ Reakce na rukavice ze stran týmů přišly na Dobříš nedlouho po jejich předání. „*Soudruzi ze Slavie píší: Rukavice jsou vcelku dobré a byli bychom rádi, kdybyste nám mohli zhotovit každému brankáři pár a fakturu nám zaslali na TJ Slavia. Pásky gummy, které jsou na vnější straně rukavice, by měly být větší, aby při zavření ruky překrývaly klouby. Zasíláme vám také velikosti, aby rukavice mohly být zhotoveny na míru. Předem vám děkujeme a těšíme se na vaše výrobky, které nám udělají velkou službu.*“¹⁷⁷

Otištění se dočkalo i znění spartánské reakce. „*Rukavice byly soudruhu Krameriovi malé, a tak je používal náhradní brankář ligového mužstva Kotas. Rukavice používal soustavně 5x týdně při tréninku i ve všech utkáních, v nichž za ligové nebo divizní mužstvo hraje. Materiál je vyhovující, dostatečně jemný, mokrem netvrdne a znatelněji se nesráží. Umožňuje potřebný cit při chytání míče. Určitým nedostatkem je, že v partii mezi palcem a ukazováčkem není dost volna, aby při chytání míčů z výšky umožňovalo potřebné natažení a roztažení všech prstů. Bude také účelné pokrýt pryžovou drsnou částí i vrchní stranu prostředního článku prstů (k usnadnění vyrážení vysokých míčů pěsti).* Další poznatky oznámíme.“¹⁷⁸ Tým Dukly byl nakonec s rukavicemi spokojen a žádal o výrobu dalších deseti párů různých velikostí. První velkou zkouškou tedy dobříšské rukavice prošly a podle dopisů byly následně upraveny a vyrobeny další páry, které místní rukavičkářské řemeslo reprezentovaly ve světě sportu. Dobříšské rukavice oblékala i úspěšná československá krasobruslařka Hana Mašková, která si je dokonce přijela do místního podniku vyzvednout osobně.¹⁷⁹

¹⁷⁵ KRŠKA, J. a kol. *Příručka rukavičkářského průmyslu*, s. 201.

¹⁷⁶ Připravujeme rukavice pro fotbalové brankáře. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 44, s. 1.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ Rozhovor s panem Karlem Bednářem. Dobříš. 22. 2. 2016

Přes veškeré vynaložené snahy se dobříšskému závodu nevyhnuly "komplikace". Činovníci například velice nelibě nesli fakt, že v roce 1966 byl podniku odebrán prapor ministerstva spotřebního průmyslu a ROH. *"Stalo se to proto, že v druhém pololetí loňského roku vykazovaly lepší hospodářské výsledky závody Gustava Klimenta v Třebíči."*¹⁸⁰ Na Dobříši pak zástupce ministerstva doktor Pecháček vysvětloval, že *"rozhodování bylo velmi těžké, protože tentokrát plných 95% podniků v oboru ministerstva své výrobní a hospodářské úkoly překročilo."*¹⁸¹ Přes tyto "těžkosti" bylo vedení místního podniku ubezpečováno, že *"RZ i nadále zůstávají jedním z nejlepších podniků ministerstva."*¹⁸² Pecháček poděkoval dobříšským pracovníkům a *"vyslovil naději, že rodině rukavičkářů věří a že jistě brzy ministerské vyznamenání opět získáme."*¹⁸³ Ve snaze získat ocenění ministerstva zpět na Dobříš byla v Rukavičkáři zveřejněna výzva k nejlepšímu využívání pracovní doby. Jednotlivé dílny mezi sebou měly soutěžit a mistři dílen soupeře měli každý měsíc zaznamenávat trestné body. *"Jeden za každou minutu pozdního příchodu a dřívějšího odchodu a pět bodů za dřívější odchod z pracoviště nebo nevyužívání pracovní doby, prodloužení svačiny a podobně podle uvážení mistra."*¹⁸⁴ Aby se zaměstnanci jednotlivých dílen snažili a prapor ministerstva spotřebního průmyslu se vrátil na Dobříš, byla vypsána finanční motivace pro vítěze. *"Nejlepší dílna obdrží za čtvrt roku odměnu 500 Kčs."*¹⁸⁵

Na konci roku *"udělila soudružka ministryně spotřebního průmyslu Božena Macháčová-Dostálová na slavnostní schůzi v Praze ve Slovanském domě 386 pracovníkům z celé republiky titul Nejlepší pracovník ministerstva spotřebního průmyslu."*¹⁸⁶ Ocenění ministerstva se alespoň v této podobě na Dobříš ještě v tomto roce skutečně vrátilo vyznamenáním Františka Šupáčka, vedoucího dílny 228.

4.2. Nemoci z povolání

Poměrně palčivou otázkou byl zdravotní stav pracovníků rukavičkářských dílen. Již od samotného vzniku tohoto řemesla trápily šičky rukavic zdravotní problémy vzniklé při

¹⁸⁰ JARŮŠEK, A. Proč nám byl odebrán prapor ministerstva. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 15, s. 1.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ Pro nejlepší využívání pracovní doby. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 15, s. 1.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Nejlepší pracovníci ministerstva spotřebního průmyslu. *Rukavičkář*. 1967, roč. 18, č. 48, s. 1.

práci. "Sám Weigner také uvádí, že statisticky 30-35% těchto švadlen umírá na souchotiny ve věku 20-30 let a až 70% umírá ve věku 15-20let. 60% dětí šiček umírá do roka na tuberkulózu. Jako důvod uvádí, že mladé dívky sedí mnoho hodin denně v uzavřených místnostech s ohnutými zády a hlavou a dýchají jedovatý prach z kůží."¹⁸⁷ Postupem času se pracovní prostředí zlepšovalo a šičky byly přesunuty do velkých a poměrně dobře odvětrávaných dílen.¹⁸⁸ Práce stříhačů vždy velmi zatěžovala klouby. "Jednotlivé pracovní operace vykonávané rukavičkáři obsahují některé úkony vyskytující se v několika operacích. Z tohoto pohledu lze práci rozdělit na:

1. vytahování usní nebo jejich částí (při rozměřování a tvarování)
2. vyrovnávání usní pomocí tupého nože
3. stříhání (rozstřížení usně, postříhování, stříh vložek)
4. ostatní práce (klouzkování, vlhčení, značení, zakládání atd.)"¹⁸⁹

Nejnámáhavější pracovní operace celého technologického postupu byly údajně právě práce spojené s vytahováním a vyrovnáváním usní. "Na základě měření souboru stříhačů při vytahování usně byly naměřeny následující hodnoty svalové síly jednotlivých částí horních končetin.

<i>Extenzory předloktí</i>	91,5% <i>F max</i>
<i>Flexory předloktí</i>	74,5% <i>F max</i>
<i>Maskulus abductor a flexor polis</i>	71, – % <i>F max</i>
<i>Maskulus extengor pátého prstu</i>	74, – % <i>F max</i>
<i>U ostatních úkonů se svalová síla pohybovala v rozsahu</i>	20–30% <i>F max</i>
<i>(F max – maximální svalová síla)"¹⁹⁰</i>	

Podle studie provedené v sedmdesátých letech dvacátého století byla nadměrná i zátěž srdečně-cévního systému těchto pracovníků při 100% plnění normy. Stříhače často trápily bolesti zad, nohou, kloubů horních končetin, ztráta citlivosti, záněty žil nebo například brnění prstů. Řada těchto zaměstnanců tak byla nucena odcházet do částečného invalidního důchodu. "Od roku 1973 dosáhl tento počet 5,6% ze stavu stříhačů na začátku roku 1973."

¹⁸⁷ Muzeum Dobříš. SALAČ, K. Dějiny Židů v Dobříši. In *Sborník Huga Golda*, s. 2.

¹⁸⁸ Rozhovor s panem Karlem Bednářem. Dobříš. 22. 2. 2016

¹⁸⁹ ŠEFRÁNEK, J. *Některé aspekty současné problematiky profese rukavičkář zaměřené na další rozvoj výroby*, s. 12.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ Od roku 1977 byly v profesi stříhač rukavic oficiálně evidovány nemoci z povolání. *"Nemoc z přetížení kloubů horních končetin byla zařazena pod č. 29."* ¹⁹²

V rámci statistik byla evidována i průměrná roční absence zaměstnanců z důvodu klasických nemocí i viróz. Například v roce 1965 byla nepřítomnost pracovníků způsobená jejich nemocemi 5%. *"Málo to rozhodně není, protože na každých 100 lidí nebylo každý den v práci téměř 7 lidí."* ¹⁹³ To odpovídalo situaci, jako kdyby každý den nepracovala celá jedna dílna. Nejvyšší nemocnost byla podle vedených statistik obvykle v měsících: *březen 5,1%; duben 5,1%; říjen 5,5%; listopad 5,8%; prosinec 8,1%.* ¹⁹⁴

Zaznamenávány byly samozřejmě i pracovní úrazy. Za celý rok 1965 bylo v rukavičkářském podniku oficiálně zaznamenáno 21 zranění. *"Šest u mužů, 14 u žen a jeden mladistvý. Celkem při nich bylo zameškáno 290 pracovních dnů. I když je to proti 13 úrazům a zameškaným 242 dnům v roce 1964 zvýšení o 48 pracovních dnů, šlo ve skutečnosti o běžnou úrazovost. Bez úrazu byly po celý rok v závodě Praha, Solenice a v učilišti. Největší zvýšení úrazů proti roku 1964 zaznamenal Dobříš. Ovšem šlo vesměs o úrazy malé."* ¹⁹⁵

K úrazům docházelo nejčastěji u pracovníků na dílnách. I proto vydávalo vedení závodu různá preventivní bezpečnostní nařízení. V dubnu 1966 byla v podniku zahájena akce pořádku a čistoty s heslem *"Za zvýšení bezpečnosti a kultury pracovního prostředí."* ¹⁹⁶ Tato akce si kladla za cíl omezit počet úrazů pracovníků. Lidé byli vybízeni k provedení řady opatření, na které se měli v rámci prevence zaměřit. Konkrétně měli zaměstnanci například *"provést úpravu strojů, reků, stolů, beden a krabic na všech dílnách tak, aby po celé délce dílny byla zachována bezpečná úniková cesta."* ¹⁹⁷ Další pokyny nabádaly k uvolnění samotných únikových východů a nouzových schodišť, k očištění strojů, k pravidelnému odstraňování vzniklého odpadu a k opravě vad na strojích. Vydaná nařízení se nicméně nevztahovala jen na dílny, ale požadovala i dohlížení na pořádek v kancelářích. Tato směrnice mimo jiné podřízeným diktovala, jak mají vyzdobit podnikové prostory. *"K*

¹⁹¹ ŠEFRÁNEK, J. *Některé aspekty současné problematiky profese rukavičkář zaměřené na další rozvoj výroby*, s. 13.

¹⁹² Tamtéž, s. 14.

¹⁹³ Nemocnost v celém podniku. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 7, s. 2.

¹⁹⁴ Tamtéž.

¹⁹⁵ Úrazy v uplynulém roce. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 3, s. 1.

¹⁹⁶ PILECKÝ. Duben – měsíc pořádku a čistoty. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 11, s. 2.

¹⁹⁷ Tamtéž.

1. máji provést vkusnou výzdobu dílen i kanceláří, včetně výzdoby květinové."¹⁹⁸ Sezónní dekorace samozřejmě spíše pomáhaly naplňovat potřeby režimu než k eliminaci úrazy zaměstnanců.

V areálu závodů na severu města bylo pro zaměstnance zřízeno podnikové zdravotní středisko, kam se mohli obrátit v případě pracovního úrazu i běžné nemoci. Kromě praktického lékaře MUDr. Miroslava Trubače se zde nacházela například gynekologická ordinace.¹⁹⁹ V rámci zdravotního střediska v rukavičkářském areálu mohli zaměstnanci docházet i na rehabilitační cvičení. To se týkalo zejména pracovníků, kterým byl přiznán nárok na plný i částečný invalidní důchod vzniklý nemocí z povolání.²⁰⁰ Po privatizaci rukavičkářského podniku byly ordinace přemístěny většinou do budovy městského zdravotního střediska. Na původní adrese Na Zlaté stezce ovšem i po zániku závodu dodnes funguje zmiňovaná gynekologická ambulance a v průběhu let se ve zdejších ordinacích vystřídalala řada soukromých lékařů i léčitelů.

4.3. Podniková jídelna

Rukavičkářský závod Dobříš nabízel svým zaměstnancům i podnikovou jídelnu. *"Koncepce závodního stravování odpovídala ideologickým představám o postupném odumírání domácího hospodaření a zároveň umožňovala dobře cílit zvýhodňování v zásobování na určité profesní skupiny obyvatelstva (hlavně na dělníky), které bylo v běžné distribuční síti omezeno zrušením lístkového systému v roce 1953."*²⁰¹ I názvy pokrmů na jídelníčku procházely ideologickými změnami. *"Snaha o přiblížení pohostinství širokým vrstvám se projevila počátkem padesátých let i na jídelníčku a jídelních listcích, které prošly značnou proměnou."*²⁰² Tyto tendence navazovaly na dřívější snahy o počestění názvů jídel. *"Např. z tournedos Rossini se měly stát řezy ze svíčkové s husími játry, z vepřové kotlety Robert žebírko s hořčicovou omáčkou apod. Pommes frites se pak měly nově jmenovat výhradně smažené brambůrky a gratinované tomaty rajčata se sýrem, sauce*

¹⁹⁸ PILECKÝ, Duben – měsíc pořádku a čistoty. *Rukavičkář*, s. 2.

¹⁹⁹ Rozhovor s panem Karlem Bednářem. Dobříš. 22. 2. 2016

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*, s. 1078-1079.

²⁰² Tamtéž, s. 398.

Cumberland studená brusinková omáčka a z Irish stew se stalo rázem skopové dušené v zelenině."²⁰³

Od padesátých let dvacátého století se odborníci snažili o racionalizaci výživy. *"Výživa se ve shodě s názory odborníků, především lékařů, měla stát nedílnou součástí socialistického životního slohu."*²⁰⁴ Do stravovacích návyků obyvatel Československa se mělo dostat více ovoce a zeleniny. Mezi nabízenými pokrmy se v jídelníčku tak objevovaly například lečo, *"pokrm z rajčat a paprik, většinou s přidavkem salámu či jiné uzeniny, někdy též vajec,"*²⁰⁵ zeleninové rizoto, nebo zaváděná novinka, džuveč, *"zapékané jídlo kombinující maso, zeleninu a rýži."*²⁰⁶ V podnikovém časopise se objevovaly články, které informovaly právě o častějším zařazení zeleniny do jídelníčku závodních strážníků. *"Zelenina, která bývala nejslabší stránkou závodní kuchyně na Dobříši, je v letošním roce přece jen méně vzácnou potravou."*²⁰⁷ Důvodem náhlého dostatku zeleniny bylo založení vlastních záhonů na nádvoří dobříšských závodů. Tuto "cennou surovinu" pak kuchařky přidávaly do polévek a salátů. Inovace měly za cíl navýšit počty strážníků v závodní jídelně. Další novinky byly zaváděny i v ekonomické oblasti. Jednou z nich bylo zavedení přídatku na hodnotu oběda na 3,90 Kčs. V roce 1966 díky tomu skutečně narostl počet strážníků. *"Ne však tolik, jak bychom si nyní v zimních měsících přáli a jak toho zdraví našich zaměstnanců vyžaduje."*²⁰⁸ Zaměstnanci byli lákáni i sliby na větší a chutnější pokrmy. *"Jídlo je chutné, jídelníček pestřejší a porce větší."*²⁰⁹

Pamětníci dodnes uchovávají v mysli některá jídla, která jim byla servírována. Dobříšská jídelna se nijak nelišila od klasických závodních jídelen jinde v zemi a strážníci si každý den mohli zvolit jeden ze tří připravených pokrmů a polévku. Obvykle se podávala česká kuchyně, nejčastěji typické knedlo, vepřo, zelo, hovězí pečeně na smetaně, plněné bramborové knedlíky, zapékané brambory s červenou řepou, roštěnky, telecí nebo vepřové řízky s bramborovým salátem, sekaná nebo luštěniny. Nechybělo pečené kuře, rybí filé, plněné papriky, ani játra či ledvinky a "univerzální hnědé" omáčky. Nejčastějšími přílohami byly knedlíky, brambory, případně rýže. Místní raritou byla příprava poměrně chutného pokrmu z masa nutrie. Několikrát do roka závodní kuchařky připravily toto

²⁰³ KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*, s. 398.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 765.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 496.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 294-295.

²⁰⁷ Pro dokonalejší stravování a vzhled okolí továrny. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 26, s. 2.

²⁰⁸ Počet strážníků na Dobříši se zvyšuje. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 43, s. 2.

²⁰⁹ Tamtéž.

maso, které podávaly s knedlíky a zelím, nebo špenátem.²¹⁰ Každou středu byl pro strážníky v jídelně připraven zákusek. Ačkoliv si někteří pracovníci stále raději nosili do práce známé kastrůlky s obědem připraveným doma, většina z nich navštěvovala závodní jídelnu a s kvalitou zde připravených pokrmů byli nakonec vesměs spokojeni.²¹¹

²¹⁰ Rozhovor s panem Karlem Bednářem. 22. 2. 2016

²¹¹ Tamtéž.

5. Společenské události

Rukavičkářský podnik fungoval na poměrně malém městě i jako průsečík s kulturním životem. Vzhledem k faktu, že v závodě bylo zaměstnáno vysoké procento místních obyvatel, by se podnikové oslavy daly označit za městské. Tyto společenské akce se konaly v drtivé většině pod záštitou závodního klubu ROH rukavičkářského závodu. *"Kulturní referenti ROH měli za úkol napomáhat kulturnímu životu na daném úseku, působit při zajišťování státních oslav a různých masových propagačních akcí."*²¹² Informace o konaných událostech i jejich zpětné hodnocení se v průběhu celého roku tradičně objevovalo v podnikovém týdeníku, který byl také vydáván závodním výborem ROH Rukavičkářských závodů. V této záležitosti tak dnes podnikové noviny fungují i jako společenská kronika. Dochovaná čísla Rukavičkáře podrobně mapují společenské dění v závodech i ve městě v letech 1965-1967.

Kulturní život na počátku roku otvírala plesová sezóna. Dne 12. února 1966 proběhl v dobříšské Sokolovně tradiční Rukavičkářský ples. *"K tanci i poslechu hraje Lad. Bezubka se svým orchestrem, zpívají Helena Loubalová a Karel Hála, uvádí Josef Král."*²¹³ O zábavu ve městě se staral i podnikový oddíl ledního hokeje TJ RZ Dobříš. Jeho členové například uspořádali na sobotu 26. února 1966 v Sokolovně tradiční Šibřinky. O výzdobu sálu k této příležitosti se postaral soudruh Kubát. Návštěvníkům pak zahrála skupina Melodie pod vedením F. Šedivého a o půlnoci byla vylosována tombola. Lístky do ní si lidé mohli pořizovat předem u funkcionářů oddílu ledního hokeje nebo v samoobsluze u Černého. Oblíbenost těchto akcí u obyvatel města dokazuje fakt, že byly znovu připravovány i v dalších letech. Na rok 1967 byly nachystány *"7. ledna Ples pracujících, 14. ledna Sportovní karneval, 15. ledna Dětský karneval, 21. ledna Maturitní ples, 28. ledna Ples požárníků, 11. února Rukavičkářský ples, 18. února Stavbařský ples OSP Dobříš, 25. února Zemědělský ples ČSSS Dobříš, 11. března Šibřinky, 12. března Dětský karneval."*²¹⁴

V březnu plesovou sezonu každoročně vystřídal oslavy mezinárodního dne žen, ideologicky využívaného svátku. V novinách vycházely články o přípravách na osmý březen, ale více prostoru obvykle dostávalo zhodnocení již proběhlých oslav. *"Byl to*

²¹² KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*, s. 481.

²¹³ *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 5, s. 1.

²¹⁴ Plesová sezóna 1967 v Dobříši. *Rukavičkář*. 1967, roč. 18, č. 48, s. 2.

*opravdu pěkný dar, který připravil ZV ROH pro ženy k letošnímu MDŽ v závodě Dobříš. Pozval všechny na dostaveníčko se staročeskou dechovkou Chmelova plzeňského orchestru do dobříšské sokolovny. Zaplnila se do posledního místa, a samými ženami. Podnikový ředitel Ludvík Vondrus ocenil v krátkém projevu dobrou práci našich žen, poděkoval jim za ni a blahopřál jim k jejich společnému svátku. A pak se dostala ke slovu plzeňská kapela se zpěváky a sympatickým konferenciérem. Nálada byla výtečná a byla ještě zpevněna vhodným pohoštěním. Netrvalo dlouho a s Plzeňáky zpíval celý sál."*²¹⁵

Nejmasivnější veselice probíhaly tradičně na prvního máje. *"Podle oficiální rétoriky vyjadřovaly barevné průvody manifestujících po více než čtyřicet let odhodlání kráčet vpřed k vítězné budoucnosti, ke komunismu. V celém světě, přinejmenším v tom, který byl sjednocen v "táboře míru", jednou do roka zaplavila mohutná lidská řeka města. Statisíce mužů a žen se shromáždily na pracovištích a vytvořily mohutný a nepřemožitelný proud, který se klikatil ulicemi."*²¹⁶ V tento den samozřejmě procházel klasický průvod i Dobříš. Počasí bylo v různých letech odlišné. Zatímco v roce 1965 počasí prvomájovým průvodům moc nepřálo, když bylo celé město pokryto hustou mlhou, o rok později se autoři vzpomínkových článků vrací ke krásnému a slunnému dni. Politický podtext celé této akce se "soudruzi" snažili překrýt zprávami o tom, jak si lidé užívali nejen tuto zábavu, ale i atmosféru přicházejícího jara: *„A tak radost z prvomájových oslav byla doplněna radostí z toužebně očekávané jarní pohody.“*²¹⁷ *"Komunistické režimy označily tento den v kalendářích za den radosti, oslavy práce a jejího hrdiny-dělníka namísto původního dne boje za sociální práva. První květen se stal příležitostí šířit mezi domácími i zahraničními diváky modely chování a představu ideální socialistické společnosti."*²¹⁸

Průvod obvykle procházel od dobříšského zámku směrem k hlavní tribuně na náměstí. V čele průvodu šli zástupci vedlejší vesnice Staré Hutě, dále mládež, obce, podniky a všechno uzavírala skupina rukavičkářského závodu. *"Prvomájový průvod představuje formou mýtu celé dějiny dělnického hnutí, od jeho počátků až do současnosti. V čele průvodu vlaje rudá zástava, oznamující začátek dělnické revoluce. Za ní nastupují portréty historických zakladatelů oficiální doktríny. Doprovází je portrét "prvního dělnického prezidenta" a šířitele jejich učení v Československu. Následují podobizny členů politbyra,*

²¹⁵ Pěkný dar ke dni žen. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 11, s. 1.

²¹⁶ KRAKOVSKÝ, R. *Ať žije První máj! Rituál oslav Svátku práce*. [online]. 2006. [cit. 2016-03-20]. Dostupné na WWW: <<http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2006/1/at-zije-prvni-maj-/>>

²¹⁷ Radostný první máj. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 17-19, s. 1.

²¹⁸ KRAKOVSKÝ, R. *Ať žije První máj! Rituál oslav Svátku práce*. [online]. 2006. [cit. 2016-03-20].

současných realizátorů tohoto politického a sociálního programu. Pozdravy adresované členskými zeměmi východního bloku se odvolávají na společenství "spřátelených národů", pozdravy západním komunistickým stranám – francouzské, italské a španělské – předznamenávají budoucí rozšíření socialistického společenství." ²¹⁹ Autoři článku rekapitulující průběh dobříšských oslav obvykle neopomněli pochválit sami sebe. „Úprava průvodu RZ dokazovala, že jdou zaměstnanci největšího a nejvýznamnějšího závodu města. Také náš alegorický vůz byl nejlepší.“ ²²⁰ Za klady prvomájového průvodu byla považovaná vysoká účast, i když v podstatě povinná, bohatá výzdoba a představení tělovýchovy. Za největší nedostatek pak autoři článků označují "drobnosti", jakými byla například hudba, kdy jediná kapela prý nestačila pro celý průvod, „jen díky hlubokému dunivému hlasu bubnu lze děkovat, že pronikal ulicemi jakýsi zvuk, při němž lze upravit krok a snažit se pochodovat.“ ²²¹ Mezi roky 1971-1989 dokonce lidé dodnes pamatují několik prvomájových průvodů, kdy se tyto politické manifestace spojené s příchodem jara konaly za menší sněhové bouře. ²²² V roce 1974 se prvomájového průvodu účastnilo "35 alegorických vozů a 4,5 tisíce lidí." ²²³

Kulturní referenti ROH organizovali i další programy, v červnu například ke dni dětí. V roce 1966 bylo k této příležitosti nachystáno "estrádní vystoupení pražských umělců pod názvem *Kdo se směje naposledy*." ²²⁴ Tato estráda s poměrně záhadným názvem se hrála v pátek 3. června 1966 v sále dobříšského kina od dvou a podruhé od čtyř hodin odpoledne. Na hlavní prázdniny byly pro zaměstnance připravovány letní odborové rekreace a pro jejich děti pionýrské tábory. ²²⁵

Závodní klub ROH chystal i další projekty, které se zaměřovaly na sport. Konkrétně byly připravovány sportovní dny pro školy, "dopoledne bude ve spolupráci škol, RZ a Moravie na hřišti sportovní den se sportovními vystoupeními a soutěžení." ²²⁶ V březnu 1963 byly dobříšské Tělovýchovné jednoty Sokol přejmenovány na TJ Rukavičkářských závodů. Odboroví referenti se s ryze hospodářskými tématy soustředili i na sportovní

²¹⁹ KRAKOVSKÝ, R. *Ať žije První máj! Rituál oslav Svátku práce*. [online]. 2006. [cit. 2016-03-20].

²²⁰ Radostný první máj. *Rukavičkář*, s. 1.

²²¹ Tamtéž.

²²² Rozhovor s paní Blankou Schováankovou. *Dobříš*. 6. 2. 2016

²²³ PRŮŠA, O. *Historický kalendář města Dobříše 921-1986*. 1. vyd. Městský úřad Dobříš. Příbram 2002, s. 201.

²²⁴ Rukavičkářské závody dobříšským dětem. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 21, s. 1.

²²⁵ Odborovými rekreacemi a pionýrskými tábory se zabývám v samostatných kapitolách.

²²⁶ Rukavičkářské závody dobříšským dětem. *Rukavičkář*, s. 1.

stránku zaměstnanců podniku. *"Teze k XIII. sjezdu strany nám říkají, že jsme v počátečním období rozvoje vyspělé socialistické společnosti, která bude nepochybně zahrnovat poměrně dlouhé časové období. A dosáhnout tohoto cíle není jen otázkou intenzifikace národního hospodářství, ale i výchovy socialistického člověka."* ²²⁷ Podle autora článku by každému vyspělému odboráři a členovi strany mělo být jasné, že cesta k výchově "kvalitní socialistické bytosti" vede přes správnou tělesnou výchovu. *"Upevňuje zdraví, zvyšuje fyzickou zdatnost a je důležitým prostředkem aktivního odpočinku po práci."* ²²⁸ Autor článku Jarůšek negativně hodnotí vydržování sportovních týmů od kapitalistických koncernů a porovnává je s financováním tělovýchovy. *"Je třeba podotknout, že tělovýchovná jednota musí se svými hospodářskými prostředky úzkostlivě hospodařit, že každá vydaná koruna je investicí, která se musí vracet a že jakékoliv neúčelné vydávání prostředků činnosti neprospívá, ale škodí jí a omezuje."* ²²⁹

Výbor TJ Rukavičkářských závodů se v této době scházel ve složení *"Bednář, Blahut, Bohdanecký, Brejcha, Bušek, Cvrk, Klouda, Kubík, Molnárová, Oktábec, Skočdopole, Sýkora, MUDr. Šedivý a Zimmermann."* ²³⁰ Po výroční konferenci přibylo úkolů, které bylo potřeba vyřešit, bylo například nutné najít dobrovolníky, kteří by se angažovali jako cvičitelé. Těch byl stále nedostatek. *"Práce cvičitele, trenéra a funkcionáře je v pořadníku důležitosti někde hluboko dole. Přitom je nám jasné, že cvičitel a trenér jsou vychovateli a politickými pracovníky přímo mezi lidmi, řeší společně s lidmi jejich problémy a je s nimi v denním kontaktu."* ²³¹ K dalšímu rozvoji sportovního zázemí ve městě bylo také nutné dokončit stavbu atletického stadionu a upravit již existující cvičiště, k čemuž byli usnesením na výborové konferenci povoláni brigádníci z řad závodu. *"Usnesení ukládá odpracovat celkem 1 200 hodin na úpravách Sokolovny, dodělání atletické dráhy, provedení nátěrů laviček, zhotovení střídaček na hokejovém hřišti, oplocení kabin a další drobné práce."* ²³²

Ve městě působily různé sportovní týmy, nejznámější oddíly volejbalu, stolního tenisu a kopané a družstvo hokejistů. Dobříšští hokejisté i fotbalisté se ve svých soutěžích v okresním přeboru pravidelně umísťovali na předních příčkách a střídavě postupovali do

²²⁷ JARŮŠEK, A. Závod a tělovýchova. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 1, s. 1-2.

²²⁸ Tamtéž, s. 2.

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ O naší tělovýchově. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 19, s. 1.

²³¹ Tamtéž.

²³² Tamtéž.

krajských soutěží a sestupovali z nich. "19. 10. 1964 Sehrálo fotbalové mužstvo RZ Dobříš A přátelské utkání v kopané s jedenáctkou internacionálů ČSR. Za internacionály nastoupil Bican, Plánička, Kopecký, Preis a další." ²³³ Kromě týmových soutěží existovaly na Dobříši i další možnosti sportovního vyžití. Po okolních brdských lesích byly pravidelně konány výpravy místních turistů. ²³⁴ Zájmu, i když ne jako v případě hokeje či fotbalu masovému, se těšilo i vodáctví. "Naši vodní turisté připravují pro letní sezónu několik akcí. První z nich bylo soustředění v Liptovském Hrádku na Slovensku. (...) V době celozávodní dovolené připravili 14 denní turistický zájezd na Slovensko. Navštíví Roháče, Nízké Tatry, zúčastní se celostátního výstupu na Rysy a prohlédnou si Slovenský Ráj. Na podzim plánují sjezd některé z našich řek, buď Sázavy, Otavy, nebo Malše." ²³⁵ Dobříšští obyvatelé měli od poloviny šedesátých let také nově možnost vyžití v letectví a parašutismu. Po výstavbě hangáru totiž nedaleko města zahájil svou činnost Aeroklub Příbram. V roce 1975 "má Tělovýchovná jednota RZ 700 členů." ²³⁶ O šest let později se počet členů Tělovýchovné jednoty zvýšil na 953 členů, kteří se seskupovali v 11 sportovních oddílech. ²³⁷ Většina těchto sportovních klubů fungovala ve městě s většími či menšími úspěchy až do roku 1989. Od devadesátých let řada těchto aktivit pomalu zaniká. K rozpadu Tělovýchovné jednoty RZ Dobříš došlo v roce 1999. ²³⁸

Že se lidé v minulých dobách více hýbali, je dnes všeobecně známý fakt. Dobříšský podnik i v souladu s vizemi tělovýchovné jednoty organizoval přímo pro své zaměstnance oborové hry. Soutěžilo se například ve volejbale, v různých atletických disciplínách i v přespolním běhu. Zástupci podniku reprezentovali rukavičkářský závod i město Dobříš dokonce na Spartakiádě. "Třetí celostátní spartakiáda 1965 do velké míry reflektovala změny v širším společenském rámci a zásadně se lišila od svých dvou předchůdkyň. Došlo jak ke změně celkového politického a organizačního řízení, kde se vedení ujal Július Chvalný, tak i ke změně ve vytváření skladeb a jejich nácviku. V důsledku této změny došlo na jedné straně k radikální redukci počtu cvičících na Strahově (tři sta padesát šest tisíc oproti sedmi stům dvaceti dvěma tisícům na II. celostátní spartakiádě 1960) i dalšímu

²³³ PRŮŠA, O. *Historický kalendář města Dobříše 921-1986*, s. 174-175.

²³⁴ Turistický klub Dobříš byl začleněn do místního Sokola již v červnu 1949.

²³⁵ Z činnosti vodáků. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 22, s. 2.

²³⁶ PRŮŠA, O. *Historický kalendář města Dobříše 921-1986*, s. 208.

²³⁷ Tamtéž, s. 231.

²³⁸ PRŮŠA, O. *Historický kalendář města Dobříše 1987-2007*. 1. vyd. Městský úřad Dobříš. Příbram 2008, s. 109.

snížení počtu skladeb (z devatenácti na dvanáct)." ²³⁹ V případě Spartakiády šlo samozřejmě zejména o politickou agitaci. Jak ukazuje podtext článku o reprezentantech, který vyšel v podnikovém týdeníku, při jejich výběru byla po organizačních změnách důležitější politická angažovanost než samotné sportovní výsledky. „Pro reprezentaci byla vybrána jedna z nejlepších pracovnic učiliště.“ ²⁴⁰ Dobříš v roce 1965 reprezentovali Jiřina Štochlová a její manžel i syn. Dalšími vyslankyněmi závodu byly "Květa Došková, Jaroslava Zikánová, Vlasta Dostálová, M. Mašková, Jiřina Pecková, Marie Bumbová, Anna Kunertová, M. Vodičková, M. Dvořáková, V. Daňhelová, K. Vartecká a A. Bumbová." ²⁴¹ Nejvíce z žen se do Prahy údajně těšila pracovnice Stáňa Vokurková, ale měla smůlu, protože akutní zánět slepého střeva ji přivedl místo na stadion do nemocnice, kde ji alespoň ostatní reprezentantky navštívily. Redaktoři v Rukavičkáři zpětně hodnotili průběh Spartakiády a lákali další zaměstnance, aby se napříště sami aktivně zúčastnili. „Hodně našich žen, které necvičily, při zhlédnutí pořadů ze Strahova trpce litovaly a jistě se s nimi na stadionu příště setkáme.“ ²⁴² Na další celostátní Spartakiádu si nicméně "nadšení" sportovci museli počkat celých deset let. Spartakiáda plánovaná na rok 1970 se nemohla uskutečnit kvůli obavám komunistické strany z hrozících masových demonstrací proti režimu. ²⁴³ Dobříšští zástupci se posléze zúčastnili dalších Spartakiád konaných v letech 1975 a 1980. ²⁴⁴

5.1. Odborové rekreace

Za zmínku stojí podíl odborového hnutí na přípravách odborových rekreací. "Hned po komunistickém převratu se vládnoucí režim snažil o maximální izolaci země a o maximální omezení výjezdů československých občanů do ciziny." ²⁴⁵ Od roku 1949 se po usnesení československé vlády nepovolovaly soukromé cesty do ciziny "a to ani do tzv. lidovědemokratických států." ²⁴⁶ Od stejného roku "výrazně ubylo i hromadných turistických zájezdů do zemí sovětského bloku (do západní Evropy se nepořádaly v této

²³⁹ KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*, s. 951.

²⁴⁰ Ti, kteří nás reprezentovali. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 28, s. 1.

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Tamtéž.

²⁴³ HAHULA, A. Spartakiada - zawody sportowe w Czechosłowacji w dobie dominacji Związku Sowieckiego. *Historia Slavorum Occidentis: czasopismo historyczne*. 2013, roč. 3, č. 1 (4), s. 183.

²⁴⁴ PRŮŠA, O. *Historický kalendář města Dobříše 1987-2007*, s. 206-224.

²⁴⁵ KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*, s. 187.

²⁴⁶ Tamtéž.

době vůbec) a omezily se jen na reciproční akce reprezentačního charakteru." ²⁴⁷ Ačkoliv soukromé zahraniční cesty z životů obyčejných lidí téměř vymizely, od roku 1948 zajišťovalo ROH rekreační pobyty pro pracující-odboráře v tuzemsku. V této době však ještě nemůžeme hovořit o masově organizovaných rekreacích. Tyto rekreační pobyty se "v následujících desetiletích postupně staly jednou z hlavních forem kulturního využití organizovaného jednotnými odbory." ²⁴⁸

Postupem času lze hovořit o "organizovaném řízení odborových rekreací v masovém měřítku. Na rekreaci tehdy vyjelo asi 130 548 lidí, kteří mohli odpočívat v 215 zotavovných po celé republice (v roce 1945 bylo k dispozici zotavoven 14)." ²⁴⁹ Po roce 1948 "se rekreace vyvinula ve tři základní typy, prvním byla ústředně řízená výběrová rekreace (ta se dále dělila na domácí a zahraniční) a odehrávala se především na tzv. výběrových zotavovných, druhým závodní rekreace, nejčastěji v závodní zotavovně, odlišující se od výběrové především menším počtem lůžek; poslední typ zotavené tvořila pionýrská rekreace." ²⁵⁰ "Pro tyto účely odbory provozovaly (a částečně stavěly) rekreační zařízení ("zotavovny"), nejčastěji v atraktivních turistických lokalitách." ²⁵¹

Úředně řízená odborová rekreace byla také bezmála jedinou možností, jak lidé mohli vycestovat za hranice republiky, nejčastěji do Maďarska, Jugoslávie, Bulharska, Rumunska a NDR. Zahraniční rekreace byly řízeny přísnými směrnicemi, které například stanovovaly povolenou výši "kapesného" rekreanta.

Závodní výbor ROH objednával poukazy na rekreace pro zaměstnance u krajských odborových rad. "Domácí ústředně řízená rekreace (...) probíhala v tzv. výběrových zotavovných a byla určena především těm pracovníkům, kteří vykazovali skvělé pracovní výsledky a překračovali o několik desítek procent pracovní plán. Tak tomu bylo hlavně v prvních letech, kdy odboráři dostávali pobyt na zotavenou skutečně za odměnu." ²⁵² Cílem těchto rekreací bylo motivovat zaměstnance k dalším, pokud možno ještě lepším pracovním výkonům a zároveň ideologicky ovlivňovat jejich volný čas. ²⁵³

²⁴⁷ KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*, s. 187.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 773.

²⁴⁹ ČORNEJOVÁ, A. *Odborové rekreace v Československu v 50. a 60. letech 20. století*, s. 27.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 29.

²⁵¹ KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*, s. 773.

²⁵² ČORNEJOVÁ, A. *Odborové rekreace v Československu v 50. a 60. letech 20. století*, s. 29-30.

²⁵³ Tamtéž, s. 30.

Dobříšský závod posílal své zaměstnance na rekreace mimo jiné například na sever republiky k Máchovu jezeru.²⁵⁴ Ačkoliv tyto rekreace nebyly zadarmo, byly podle slov pamětníků cenově poměrně dostupné i pro běžné zaměstnance. Obecně byl vždy větší zájem o letní rekreace. Proto většinou nebyl problém dostat se v zimě do Krkonoš, Tater nebo Harrachova.²⁵⁵ V letních měsících jezdili lidé i do Bulharska. Na tyto rekreace byli zaměstnanci dopravováni letecky a bydleli ve stanovém městečku ve městě Acheloy. Postupně zde bylo vybudováno například kvalitní sociální zařízení a tyto rekreace tak byly na velmi vysoké úrovni.²⁵⁶ Na počátku šedesátých let dvacátého století byla zavedena rodinná rekreace. *"Předešlých plných dvanáct let se na dovolenou vydávali zaměstnanci vesměs bez rodinných příslušníků, zejména dětí."*²⁵⁷ Na "dovolené" se tak nyní mohly společně vydávat celé rodiny.

Ohlasy na letní podnikové rekreace se objevovaly i v podnikovém tisku. Jeden dopis, typicky ten plný chvály na obdrženou rekreaci, do redakce zaslal zaměstnanec podniku Jaroslav Procházka, rukavičkář ze III. etáže.

*"Letos jsem obdržel poukaz na rodinnou rekreaci ROH. Byli jsme opravdu zvědaví, jaké to na té rekreaci bude. Už v Praze jsme byli mile překvapeni. Na hlavním nádraží čekal pořadatel – průvodce rekreačního vlaku. Informoval nás o spojení a další cestě až do cílové stanice. Během jízdy nám ukázal fotografie rekreačních zotavoven, a tak jsme si mohli udělat obrázek o našem nastávajícím pobytu. Všichni rekreanti tuto pozornost s uznáním přijali. Zotavovna, v níž jsme byli ubytováni, leží uprostřed lesů u Domažlic na temeni hory zvané Vavřineček. Je v srdci Chodska a lesnatého okolí. Během pobytu jsme tu byli velmi spokojeni jak se stravou, tak i s ubytováním. Poznali jsme tu celou historii Chodska a jeho slavných postav. Poznali jsme, že rekreace ROH je skutečným vítaným odpočinkem. A proto bychom chtěli touto cestou poděkovat všem, kdo nám tak pěkné prožití dovolené umožnili, a zároveň doporučit ostatním, aby možnosti rekreace ROH plně využili."*²⁵⁸

Závodní klub ROH se snažil získávat nová místa, kam by bylo možné rekreanty posílat. Po postavení Berlínské zdi v roce 1961 se z Československa lidé mohli volněji

²⁵⁴ Rozhovor s paní Jiřinou Kašpírkovou. Dobříš. 13. 2. 2016

²⁵⁵ Rozhovor s panem Karlem Bednářem. Dobříš. 22. 2. 2016

²⁵⁶ Tamtéž.

²⁵⁷ ČORNEJOVÁ, A. *Odborové rekreace v Československu v 50. a 60. letech 20. století*, s. 39.

²⁵⁸ PROCHÁZKA, J. *Pěkná vzpomínka na rekreaci ROH. Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 32, s. 1.

vydávat do NDR.²⁵⁹ *"Koncem února se sešli zástupci závodního výboru ROH RZ Dobříš a odborového svazu učitelů z Annbergu z NDR v Karl-Marx-Stadt, aby společně pro letošní rok dohodli rekreační výměnu svých zaměstnanců."*²⁶⁰ Výsledkem této schůze byla dohoda, která zajišťovala dvaceti pěti zaměstnancům z Dobříše 14 dnů letní rekreace u Baltského moře v Roztocích či v Bergenu na Rujaně. *"Německým přátelům bude umožněna 14 denní rekreace v chatě Kožiarských závodů v Dömenovské dolině v Nízkých Tatrách."*²⁶¹ Předpokládanou cenu této rekreace tvořil *"poplatek za rekreaci 210 korun, 40 Kčs za výjezdní povolení [pas] a cestné pro obě cesty předpokládáme asi na 250 Kčs. Ostatní hradí výbor."*²⁶² Bydlení i stravování pro rekreanty bylo zajištěno klasicky na internátních třílůžkových pokojích. Počítalo se i s výletem do Berlína a prohlídkou Drážďan na cestě zpět do Československa.

Nové výjezdy byly zajišťovány i pro rok 1967. Na tuto dobu se chystala další rekreace pro zaměstnance podniku. Rekreanti se měli opět vydat k Baltskému moři. O všech novinkách informoval zaměstnance na sklonku roku časopis Rukavičkář. *"Podle předběžných dohod uzavřených s německými partnery bude se moci zúčastnit této rekreace přibližně 70 osob."*²⁶³ Pro dobříšské zaměstnance bylo připraveno ubytování v "internátě" odborné školy v Bergenu na ostrově Rujana. *"Výprava bude mít s sebou vlastního kuchaře, takže stravování bude na té úrovni, na jakou jsme doma zvyklí."*²⁶⁴ Závodní výbor počítal s vystřídáním dvou turnusů po deseti dnech čisté dovolené u moře. Obě výpravy měly k dispozici vlastní autobus, který vozil rekreanty na pláž a na výlety. *"Cena za poukaz pro jednu osobu bude se pohybovat v rozmezí 110-140 Kčs a cena za dopravné autobusem na místo včetně denního dojíždění na pláž v rozmezí 140-160 Kčs."*²⁶⁵ Pro řadu lidí byly odborové rekreace jedinou možností, jak se dostat na "dovolenou". Poukazy na rekreaci totiž dostávali i *"rodinní příslušníci zaměstnanců, kteří byli vyznamenáni v "národní soutěži pro výstavbu republiky", nebo příbuzní zaměstnanců pracujících ve ztížených*

²⁵⁹ ČORNEJOVÁ, A. *Odborové rekreace v Československu v 50. a 60. letech 20. století*, s. 59.

²⁶⁰ Máme možnost levné zahraniční rekreace. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 12, s. 1.

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² Tamtéž.

²⁶³ Mimořádně výhodná rekreace na březích Baltu. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 47, s. 2.

²⁶⁴ Tamtéž.

²⁶⁵ Tamtéž.

pracovních podmínkách." ²⁶⁶ Pro ty, kteří neměli chatu nebo chalupu, nebylo snadné někam odcestovat. Většina lidí tak možnost odborové rekreace ocenila. ²⁶⁷

5.2. Pionýrské tábory

Pro děti a mládež byly na dobu letních prázdnin připravovány pionýrské tábory. *"Poúnorové "pionýrské tábory" pro děti od sedmi do čtrnácti let (trvajících obvykle dva až tři týdny) sice měly svůj vzor v sovětských dětských táborech, současně se však jejich organizátoři museli vyrovnat se silnou tradicí skautských táborů (popřípadě dalších podobných organizací, YMCA, Sokola, Orla, okresních péčí o mládež aj.), jejichž programová náplň se zaměřovala na prohlubování tábornických dovedností a poznávání přírody."* ²⁶⁸ Ačkoliv se i zde děti a mládež učily některým těmto dovednostem, měly pionýrské tábory fungovat především jako další školní vzdělávání. *"I v horkých letních dnech se nezapomínalo na fakt, že děti jsou nedílnou a důležitou součástí socialistické společnosti. Mládež tedy nejen utužovala své zdraví, ale učila se žít v organizovaném (!) kolektivu, kladnému vztahu k fyzické práci a navštěvovala různé závody."* ²⁶⁹

Organizace letních dětských táborů postupně připadla na společenské organizace, zejména na ROH. *"Do provozu táborů tak byly vtaženy finanční fondy jednotlivých podniků (děti jezdily obvykle na tábory provozované podnikem, kde byl zaměstnán jeden z jejich rodičů) a mnohem více se začalo využívat dobrovolné práce rodičů jako táborových pracovníků."* ²⁷⁰ Podstatnou část nákladů na dětské letní tábory rodičům *"hradila příslušná závodní organizace ROH (téměř z poloviny), Ústřední rada odborů, Fond kulturních a sociálních potřeb."* ²⁷¹ Na rodiče tedy zbývalo doplatit cca pětinu celkové sumy, což v roce 1965 činilo zhruba 150 Kčs na dítě. *"Počet dětí, které se účastnily táborů zajišťovaných ROH, od poloviny padesátých do počátku šedesátých let poměrně rychle stoupal. Zatímco v roce 1956 je navštívilo asi sto šest tisíc dětí, v roce 1959 jejich počet vzrostl na dvě stě patnáct tisíc, v roce 1960 dokonce na dvě stě padesát dva tisíc dětí; za pět let se tedy objem dětských rekreantů zvýšil téměř dvaapůlkrát."* ²⁷²

²⁶⁶ ČORNEJOVÁ, A. *Odborové rekreace v Československu v 50. a 60. letech 20. století*, s. 30.

²⁶⁷ Rozhovor s panem Karlem Bednářem. Dobříš. 22. 2. 2016

²⁶⁸ KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*, s. 673.

²⁶⁹ ČORNEJOVÁ, A. *Odborové rekreace v Československu v 50. a 60. letech 20. století*, s. 67.

²⁷⁰ KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*, s. 674.

²⁷¹ Tamtéž.

²⁷² Tamtéž.

Odboráři rukavičkářského závodu v Dobříši pořádali letní tábory pro děti od první do deváté třídy základní školy. Místní "pionýři" odjížděli z Dobříše například do tábořišť na Častoboři na Vltavě, ale i do zahraničí. *"Pro děti našich zaměstnanců připravuje závodní výbor zahraniční pionýrský tábor v Kleimachnow u Berlína. Předběžně se jedná o umístění 40 dětí s dostatečným počtem průvodců. V tomto táboře je výborné ubytování, možnost koupání, pobytu v přírodě i možnost návštěv blízkého centra NDR Berlína."*²⁷³ Tento letní tábor byl určen především pro starší děti a mládež.

Zhruba od poloviny sedmdesátých let se tuzemské pionýrské tábory pod záštitou dobříšského ROH konaly v rekreačních kempech v Třímancech v plzeňském kraji.²⁷⁴ Jednotlivé turnusy se vystřídaly po čtrnácti dnech dvakrát za letní prázdniny. Jeden cyklus obvykle tvořilo devět oddílů, které mělo na starosti devět vedoucích. Dalšími osobami, které zajišťovaly organizaci a bezproblémový chod tábora, byli hlavní vedoucí, specializovaný sportovní vedoucí, táborový hospodář, zdravotník, kuchařky a uklízečka hlavní budovy.²⁷⁵ Děti bydlely v rekreačních chatkách po čtyřech nebo pěti a jejich vedoucí pro ně organizovali aktivity, mimo jiné se každý oddíl vydával na jednu noc stanovat mimo třímanský kemp, většinou zhruba dva kilometry podél řeky Berounky. Celé dva týdny musely děti dodržovat táborový režim. *"Celý táborový život měl probíhat podle předem stanoveného projednaného rámcového plánu, provozovatelé měli navíc za úkol vybavit tábor potřebnými politickými a kulturními materiály."*²⁷⁶

Každodenní program začínal v Třímancech budičkem v půl sedmé ráno, následovaly rozcvička, snídaně a dopolední aktivity. Děti se většinou věnovaly sportovním nebo výtvarným zaměstnáním až do oběda, po kterém následoval polední klid. Odpolední činnosti se přizpůsobovaly počasí, oddíly se pod dohledem vedoucích vydávaly na výlety do nedaleké Plzně, na klasicistní zámek Kozel, na zříceninu gotického hradu Krašov či do Rokycan. Dalším způsobem, jak táborníci trávili svůj čas, byly různé atletické olympiády, karneval či koupání v řece. Po večeři a osobní hygieně se konal večerní program, nejčastěji ve formě dětské diskotéky nebo táborového ohně, až do večerky v devět hodin. Nechybělo ani tradiční lovení bobříka odvahy. Vedoucí jednotlivých oddílů odvedli své svěřence hromadně do nedaleké vesnice, odkud se každé dítě muselo samostatně vrátit do tábora po

²⁷³ Mimořádně výhodná rekreace na březích Baltu. *Rukavičkář*, s. 2.

²⁷⁴ Rekreační středisko Třímány bylo vybudováno v roce 1974.

²⁷⁵ Rozhovor s paní Blankou Schováňkovou. Dobříš. 6. 2. 2016

²⁷⁶ ČORNEJOVÁ, A. *Odborové rekreace v Československu v 50. a 60. letech 20. století*, s. 73.

lesní cestě, kde na ně dohlíželi vedoucí, buď tiše skryti ve tmě, či převlečení za různá strašidla. ²⁷⁷ *"Ideologická motivace a instrukce pro náplň podobných soutěží využívaly přirozenou soupeřivost mladé generace (nebo alespoň její části a de facto podprahově vnášely do dětských duší zásady socialistické výchovy a orientovaly je k užitečnému trávení volného času."* ²⁷⁸

Děti nebyly během konání rekreace odříznuty od komunikace s rodiči. Pošta zasílaná do tábora byla po domluvě soustředěna v blízkém obchodě a následně předávána malým adresátům. *"Poměrně dlouhá doba konání dětské rekreace umožňovala, aby se do míst letních radovánek vypravili rodiče, byť jen na jeden den."* ²⁷⁹ Vstup do táborového objektu byl rodičům dětských rekreantů umožněn po potvrzení hygienika o "bezinfekčnosti". *"Rodičům pak byla na místě vyhrazena jedna místnost, kde se svými ratolestmi mohli setkat."* ²⁸⁰ Od konce šedesátých let dvacátého století *"byly rodičovské návštěvy nedoporučovány na podkladě výzkumů psychologů, kteří dokládali, že taková akce může spíš labilnější děti rozrušit a vyvolat stesk po domově."* ²⁸¹ Dětské letní rekreace byly tímto způsobem organizovány až do roku 1989.

²⁷⁷ Rozhovor s paní Blankou Schováankovou. Dobříš. 6. 2. 2016

²⁷⁸ ČORNEJOVÁ, A. *Odborové rekreace v Československu v 50. a 60. letech 20. století*, s. 75.

²⁷⁹ Tamtéž.

²⁸⁰ Tamtéž.

²⁸¹ Tamtéž.

6. Historie podnikového učiliště

Součástí rukavičkářského závodu bylo od roku 1946 také učňovské středisko sídlící v Abertamech. Do prvního ročníku učení nastoupilo v tomto roce 13 žáků. O rok později bylo do učebního oboru "rukavičkář" přijato již 56 chlapců a na obor "šička rukavic" 30 dívek. I v oblasti vzdělávání přinesl změnu rok 1948. V letech 1949-1979 absolvovalo učební obor rukavičkář celkem 722 žáků, 519 chlapců a 203 děvčat.²⁸² Ačkoliv obecně převažoval počet učňů-chlapců, v letech 1953, 1954 a 1958 úspěšně absolvovaly učiliště pouze dívky.²⁸³ Nejvíce žáků získalo výuční list v oboru "rukavičkář" v roce 1951, celkem 63 chlapců. Již v šedesátých letech bylo vedení podniku nuceno řešit problémy, které působil nedostatek nových učňů.²⁸⁴ Na počátky rukavičkářského učebního oboru a zároveň na svá učňovská léta v Rukavičkáři nostalgicky zavzpomínal absolvent odborné školy Josef Šefrámek, toho času vedoucí závodu Abertamy. *"Vzpomínat na učňovská léta, na kus prožitého mládí, je pro nás, poválečnou generaci radostné. Je to však i určitým znakem stárnutí. (...) Rychlé poválečné oživení všech řemesel také neumožňovalo žákům opouštějícím školu volný výběr povolání. Poválečná situace si také vynucovala usměrnění budoucích povolání podle tehdejších potřeb, tak, jako je tomu i v současné době."*²⁸⁵

Josef Šefrámek vzpomíná dále: *"Vzpomínám, že jsme spávali pouze pod přikrývkami bez povlaků a prostěradel, že veškerý úklid na internátě jsme prováděli sami. Také strava nebyla příliš bohatá. Nebylo například vzácností, že k snídani byla pouze káva, často jen černá, a suchý chléb ... Náš volný čas byl převážně zaměřen na sport. Byly tu výhodné podmínky pro lyžování. V létě to byla zase kopaná a lehká atletika. Také ČSM hrál v životě učňů velkou roli. Měli jsme vytvořen kulturní soubor, který byl znám v celém okolí. Byly vydávány i cyklostylované svazácké noviny, které vyjadřovaly názory učňů k různým událostem."*²⁸⁶ Když došlo ke sloučení národních podniků v Praze a Abertamech, bylo rozhodnuto o přestěhování učiliště blíže k novému sídlu sloučeného národního podniku na

²⁸² ŠEFRÁNEK, J. *Některé aspekty současné problematiky profese rukavičkář zaměřené na další rozvoj výroby*, s. 17.

²⁸³ Tamtéž.

²⁸⁴ Tamtéž.

²⁸⁵ ŠEFRÁNEK, J. 20 let našeho učiliště. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 20, s. 2.

²⁸⁶ Tamtéž.

Dobříši. "Veškeré vybavení jsme naložili na vagony a odjeli do Osova, kde pro nové sídlo byla určena budova zámku. Byli sem přesunuti také učni z Prahy." ²⁸⁷

"Soudruh" Šefránek se ve svých vzpomínkách věnuje i praktickému vyučování ve školních dílnách. "Teorie rukavičkářského řemesla nezaznamenala v průběhu let mnoho změn. (...) Stojí však za zmínku, že došlo k pokroku u tenčení rukavičkářských usní. Bylo nahrazeno broušením a dnes postruhováním. Tím odpadla nejnamáhavější rukavičkářská práce. Domnívám se, že to umožnilo přijímání děvčat do našeho učebního oboru, i když i nadále vyžaduje rukavičkářské řemeslo mnoho tělesné zdatnosti." ²⁸⁸ Učňové na konci studia skládali závěrečné zkoušky a mohli dále studovat, nebo začít pracovat v oboru. Budoucí ředitel národního podniku Šefránek se rozhodl pro další studium a absolvoval dělnickou přípravku na vysokou školu, poté úspěšně dokončil Vysokou školu ekonomickou v Praze. V roce 1980 ing. Šefránek dokončil *Institut pro výchovu vedoucích pracovníků ministerstva průmyslu*.

Od roku 1965 ²⁸⁹ je možné sledovat sestupný trend počtu vyučených. ²⁹⁰ Nejlepším ročníkem za 20 let trvání učiliště byl v časopise slavnostně vyhodnocen III. ročník absolující ve školním roce 1965/1966, jehož žáci po úspěšně složených závěrečných zkouškách pracovali v místní továrně. ²⁹¹ Obdobně jako u společenských událostí slouží dochované výtisky podnikového časopisu z let 1965-1967 jako jakási kronika školních let místního učiliště. Nový školní rok 1966/1967 byl zahájen ve čtvrtek 1. září v osm hodin ráno, když se v prostorách dobříšského zámku slavnostně sešli učňové, někteří v doprovodu rodičů, jejich mistři, učitelé a zástupci rukavičkářského závodu. Tehdejší ředitel podniku Ludvík Vondrus přednesl svůj projev, ve kterém mimo jiné oznámil rodičům učňů, jakou spolupráci od nich škola očekává. Ke slovu se dále dostali samotní představitelé odborného učiliště. "Vedoucí soudruh Hájek je v krátkém projevu uvítal, učitel soudruh Tlapák je seznámil s jejich zařazením do tříd, s učebním programem, a zodpověděl některé dotazy, hlavně rodičů." ²⁹² Slavnostní zahájení na zámku bylo ukončeno prohlídkou dílen a přesunem na učňovskou ubytovnu. Od následujícího dne

²⁸⁷ ŠEFRÁNEK, J. 20 let našeho učiliště. *Rukavičkář*, s. 2.

²⁸⁸ Tamtéž.

²⁸⁹ V tomto roce bylo v blízkosti místní základní školy otevřeno *Gymnázium Dobříš* (od roku 1995 *Gymnázium Karla Čapka Dobříš*). Mezi léty 1956-1974 zde absolvovalo celkem 635 studentů.

²⁹⁰ ŠEFRÁNEK, J. *Některé aspekty současné problematiky profese rukavičkář zaměřené na další rozvoj výroby*, s. 44.

²⁹¹ Učiliště zahájilo. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 33, s. 1.

²⁹² Tamtéž.

probíhala klasická výuka v prostorách učiliště a praktická příprava v podnikových dílnách. Již na počátku školního roku 1966 se žáci rukavičkářského učiliště účastnili chmelové brigády. *"Jeli dodatečně, když bylo nebezpečí znehodnocení sklizně. Podle toho vypadaly i poměry v ubytování a hygieně."* ²⁹³ Autoři tohoto článku veřejně proklamují, že kvůli kritické situaci učňové neprotestovali proti nuzným podmínkám, *"ale budeme-li vypomáhat v příštím roce, pak jen za předpokladu, že i v ubytování, a hlavně hygieně bude o učně náležitě postaráno."* ²⁹⁴ Kromě chmelových brigád se žákyně a žáci učiliště účastnili i soutěží ve sběru brambor. *"Učiliště se svého úkolu v Rosovicích zhostilo na výbornou. V patronátu v Nových Dvorech jsme se také za pomoci učiliště dostali do čela s výběrem 10 ha. Úkol tu však byl o ha zvýšen. Práce je tu dobře organizována, úroda brambor značná."* ²⁹⁵ Sběr brambor měl být podle předpokladu dokončen v závěru října.

Žáci odborného učiliště se dále v průběhu školního roku v rámci praktického vyučování každoročně účastnili soutěže technické tvořivosti mládeže (STTM). *"Je nejprve místní kolo, následuje okresní, krajské a celostátní."* ²⁹⁶ Dobříšští zástupci několikrát postoupili až do státního kola, kde uspěli s návrhy nových vzorů rukavic. Úspěšný, i když poněkud rozpačitý, byl pro místní učiliště výsledek soutěže právě v roce 1966. *"Letos také začala akce návrhů z řad učňů. Z více než ze sta návrhů prošlo k realizaci 16 párů vycházkových rukavic, což je letošní kolekce STTM. Výstava okresního kola uspořádaná koncem dubna v zemědělském učilišti v Dobříši nám naznačila úroveň exponátů. Naše kolekce byla hodnocena první cenou. Postoupili jsme samozřejmě do kraje – do Kladna, odkud přišlo pozvání na prohlídku krajské výstavy."* ²⁹⁷ Dva zástupci dobříšského odborného učiliště se na krajské kolo do Kladna vypravili a po příjezdu se podle autora článku nestačili divit vlastním očím. *"S tímto asi organizátoři krajské výstavy STTM nepočítali. Nenašli jsme vůbec naši kolekci vystavenou. Asi jsme to přehlídli, to bylo první od pořadatelstva, co řekli."* ²⁹⁸ "Soudruzi" z Dobříše se nedali odbýt a po své kolekci se dále sháněli. *"Když však po další naší prohlídce nikde rukavice nebyly vidět, dozvěděli jsme se, že se jim nikam nehodily atd. Náš názor na toto byl opačný, protože spotřební průmysl zastoupen byl. Po dvojím upomínání a vnucování byly exponáty vystaveny, avšak*

²⁹³ Učňové se vrátili z chmelu. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 33, s. 1.

²⁹⁴ Tamtéž.

²⁹⁵ Ve vybírání brambor do závěrečného kola. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 36, s. 1.

²⁹⁶ Učiliště RZ a technická tvořivost. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 23, s. 2.

²⁹⁷ Tamtéž.

²⁹⁸ Tamtéž.

jako na truc nevhodně." ²⁹⁹ I přes tyto těžkosti byly nakonec výrobky dobříšských učňů údajně komisí ohodnoceny první cenou. Roztrpčení v závodech však nepominulo. *"To, co předcházelo, lze však nazvat lajdáckostí a nepřidá to elánu k tvůrčím schopnostem mládeže. (...) Na závěr domněnka, že letos byly organizátorem nedostatečně informovány organizace, které se pravidelně zúčastňují soutěže. Z krajského kola nám nebyl umožněn další postup, a tak viníme organizátory, a to: KNV, KOR a KV ČSM, což bylo psáno na pozvánkách krajské výstavy. Pozdě jsme se totiž dozvěděli, že jsme nevyplnili potřebný počet přihlášek, které nám a několika jiným učilištím nedošly."* ³⁰⁰ Na konci školního roku byla žákům v prostorách učiliště předána vysvědčení a absolventi na dobříšském zámku slavnostně obdrželi své výuční listy. *"14. 7. 1978 počet zde vyučených dosáhl 2 000."* ³⁰¹

6.1. Domov mládeže

Domovy mládeže byla *"sít' účelových zařízení zřizovaných v Československu od konce čtyřicátých let podle sovětského vzoru."* ³⁰² Toto zařízení fungovalo i v rámci odborného učiliště na Dobříši. I v tomto případě nám dochovaný podnikový tisk mapuje situaci v domově v polovině šedesátých let. V roce 1965 bydlelo v učňovském domově mládeže 58 chlapců a dívek. Prognózy pro rok 1966 počítaly s nárůstem počtu žáků žijících v tomto zařízení až o třetinu. *"V učilišti je devět mistrů odborného výcviku a jeden vrchní mistr. Teoretickou výuku zajišťují dva učitelé pro odborné předměty a tři učitelé pro předměty všeobecně vzdělávací."* ³⁰³ Na tzv. "internátě" byly v roce 1966 zaměstnány kromě kuchařek a uklízeček tři vychovatelky a jedna instruktorka tělesné výchovy. *"Společný internátní život začínal vždy o 15. hodině podle předem stanoveného programu, který společně s vychovatelkami vypracovávala internátní rada."* ³⁰⁴ Tento společný program se zaměřoval na doučování žáků, přednáškách, soutěžích a různých schůzkách. Žáci měli také možnost sportovat, navštěvovat místní divadlo a kino i se dívat na televizi.

"Domy mládeže jako univerzální zařízení tohoto typu zastřešovaly značnou část organizované mimoškolní činnosti mládeže." ³⁰⁵ V dobříšském domově byly provozovány i volnočasové zájmové kroužky šití, praní a žehlení pro dívky. *"Z odpadového materiálu*

²⁹⁹ Učiliště RZ a technická tvořivost. *Rukavičkář*, s. 2.

³⁰⁰ Tamtéž.

³⁰¹ PRŮŠA, O. *Historický kalendář města Dobříše 921-1986*, s. 216.

³⁰² KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*, s. 271.

³⁰³ Kdo pečuje o výchovu rukavičkářského dorostu. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 33, s. 1.

³⁰⁴ Jak trávili učňové loni v internátě svůj volný čas. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 33, s. 1.

³⁰⁵ KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*, s. 271.

zhotovovaly návrhy rukavic, květin, zvířátka, záložky do knih a podobně." ³⁰⁶ Pro zájemce byla k dispozici internátní knihovna. "V internátě bylo také uspořádáno několik tanečních zábav, kterých se zúčastnili také chlapci z učňovské zemědělské školy." ³⁰⁷ Na učilišti fungoval i estrádní kroužek, který se zúčastnil například soutěžního vystoupení v Terezíně, další kroužky se pak orientovaly na turistiku či na amatérské fotografování. "Značnou činnost vyvíjel kroužek stolního tenisu. Zúčastnil se soutěže v Březnici a uskutečnil přátelská utkání v Dobříši." ³⁰⁸ Další sportovní kroužek se zaměřoval na odbíjenou, na učilišti dokonce existovala oddělená dívčí a chlapecká družstva.

Domov mládeže a podnikové učiliště stále fungovalo i před rokem 1989. Na konci osmdesátých let se ředitelem učiliště stal ing. Tomáš Hadžega. ³⁰⁹ Vedoucím domovu mládeže pro mimoměstské žákyně a žáky byl v této době Milan Brůček. Ve městě se nacházelo několik budov "internátu". Nejvíce mladých lidí bylo v této době ubytováno v domově na Dukelském náměstí. Vychovatelky Vlasta Voděrová, Marie Krejčová, Blanka Schováňková a Jitka Fialová dohlížely většinou na dívky, které mezi žáky učiliště jasně převládaly. ³¹⁰

Dívky a chlapci přijížděli na ubytovnu na Dukelském náměstí v průběhu celé neděle podle času svých spojů. Po budíčku v půl sedmé ráno následovala snídaně a přesun do učeben, které se nacházely v areálu závodů. Žáci chodili zhruba dvou-kilometrovou trasu každý den pěšky. Po vyučování se stejným způsobem vraceli na svou ubytovnu, kde měli osobní volno i organizované programy. Kromě již zmiňovaných nabízených kroužků, které přetrvaly i do těchto dob, pořádaly vychovatelky různé výlety. S žáky v nedaleké Příbrami navštěvovali divadelní představení, plesy, občas dokonce místní diskotéky. Na celodenní výlety se účastníci z domova mládeže vydávali do Prahy a užívali si například návštěvu zoologické zahrady nebo Matějskou pouť. V pátek se žáci obvykle vydávali na cestu do svých domovů. ³¹¹ Další budovy nabízející ubytování pro žáky podnikového učiliště byly bývalá školka Slavie na jižním okraji města a dům na Mírovém náměstí. Zde přebývaly zejména dívky, které se v rámci dobříšského učiliště vzdělávaly v oboru šička plyšových hraček pro podnik Hamiro v Příbrami. Učiliště v této době nabízelo ve speciálním oboru

³⁰⁶ Jak trávili učňové loni v internátě svůj volný čas. *Rukavičkář*, s. 1.

³⁰⁷ Tamtéž.

³⁰⁸ Tamtéž.

³⁰⁹ Rozhovor s paní Blankou Schováňkovou. Dobříš. 6. 2. 2016

³¹⁰ Tamtéž.

³¹¹ Tamtéž.

možnost dalšího studia absolventům tzv. "zvláštních škol". Tito žáci bydleli odděleně od ostatních na jednom patře v domě s byty pro svobodné a jejich vychovatelkami byly mimo jiné Marie Hněvkovská a Jitka Šlechtická.³¹²

Situace na odborném učilišti i v domově mládeže se začala výrazně měnit po roce 1989. Hlavní budova internátu byla z Dukelského náměstí přestěhována na Krásný Život v katastru sousední obce Stará Huť. Správa střední odborné školy postupně přešla z rukou národního podniku pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. To v podstatě nastartovalo postupný zánik místního učiliště.³¹³ *"Rukavičkářské učiliště, později Integrovanou střední školu, opustili 30. 6. 1997 poslední učni rukavičkářského řemesla."*³¹⁴ O rok později byla nařízením Školského úřadu Příbram Integrovaná škola Dobříš vyřazena ze sítě škol.³¹⁵ Proti zrušení bývalého učiliště podepsalo 2 722 občanů města petici, která byla předložena petičnímu výboru Parlamentu ČR a Ministerstvu školství ČR.³¹⁶ *"30. 6. 1998 ISS Dobříš přestala mít jakéhokoliv zaměstnance. Komisi složenou ze zástupců města, školství a dalších organizací po odpečetění majetku ISS bylo zjištěno, že většina strojů na kožedělnou výrobu pro výuku je pryč a není na čem učně učit. Vzhledem k dalším skutečnostem není možno provoz ISS obnovit a škola tedy nebude zřízena."*³¹⁷ Rukavičkářské odborné učiliště tak i přes nesouhlas mnohých obyvatel ve městě zaniklo. *"Bývalé vedení školy nebylo vzato k odpovědnosti"*³¹⁸ a budovy bývalého "internátu" přešly do vlastnictví města, případně soukromých osob.

³¹² Rozhovor s paní Blankou Schováňkovou. Dobříš. 6. 2. 2016

³¹³ Tamtéž.

³¹⁴ PRŮŠA, O. *Historický kalendář města Dobříše 1987-2007*, s. 87.

³¹⁵ Tamtéž, s. 95.

³¹⁶ Tamtéž, s. 97.

³¹⁷ Tamtéž, s. 98.

³¹⁸ Tamtéž.

7. Závěr

Do kůže se člověk oblékal již v dávných dobách, aby ho chránila před chladem i zraněními. S vývojem svých schopností i nástrojů začali lidé vyrábět stále důmyslnější kusy oblečení, mimo jiné rukavice. Tato část oděvu postupně získávala navíc symbolické a později i estetické funkce. Důležitý milník pro vývoj rukavičkářského řemesla v českých zemích znamenalo osmnácté století, které s rozvojem manufakturní výroby přineslo citelné zjednodušení procesů a nové pracovní uplatnění pro řadu lidí. Na Dobříšsku se rukavice vyráběly již od devatenáctého století a v následujících desetiletích přinášel tento obor pro město na Zlaté stezce věhlas z celého světa. Změna nastala po pádu totalitního režimu a po přechodu státního hospodářství k tržní ekonomice. Státní podnik ukončil svou výrobní činnost v srpnu 1992. Po privatizaci se ze státního podniku vyčlenila řada menších soukromých podniků. Vlastníci zbylé hlavní výrobní části se v průběhu let rychle střídali až do roku 2003, kdy byla dobříšská výroba úplně zastavena. Úspěšný podnik zanikl s dluhy v řádech milionů korun a s ním v podstatě i rukavičkářská velkovýroba v českém státě. Na Dobříšsku začalo v devadesátých letech vznikat velké množství menší rukavičkářských firem, čímž se situace de facto navrátila do doby před druhou světovou válkou.

Dřívější kožené výrobky byly zárukou kvality. S tím by jistě souhlasila i špičková módní návrhářka Beata Rajská, která na svých designových přehlídkách nějaký čas v minulosti také prezentovala dobříšské rukavice.³¹⁹ Vždyť například i organické materiály, které byly vyloveny z vraku Titanicu, přežily téměř sto let pod vodou díky tomu, že byly bezpečně skryté v kožených pouzdrech. *"Proces činění kůže způsobil, že se tato kůže stala mikroorganismy nepoživatelnou, a mohla tak ochránit obsah zavazadel."*³²⁰ K nynějšímu obecnému úpadku celoevropského textilního průmyslu velkou měrou přispívá dovoz levného zboží, zejména z asijských zemí, i možnosti využití syntetických materiálů. Ačkoliv se člověk do kůže oblékal odedávna, zisk kvalitních surových usní je bohužel vykopen mnohdy krutým zacházením se zvířaty. V dnešní době tak k postupnému zániku kožedělného průmyslu přispívají také různé ekologické organizace, které z pochopitelných důvodů brojí proti chovu kožešinových zvířat. Rukavičkářské řemeslo tak zřejmě nadobro ztrácí svůj lesk nejen na Dobříšsku.

³¹⁹ Rozhovor s paní Beatou Rajskou. Praha. 13. 12. 2015

³²⁰ JVS Group. Výstava Titanic 2016. Informační cedule. 96/0027 B 09, 12. Praha. 19. 2. 2016

Dospěla jsem především k těmto závěrům:

- 1) První rukavičkářská živnost na Dobříši vznikla v roce 1865, když se vrátil ve Vídni vyučený Šalamoun Abeles. Kvůli neefektivnímu dovážení nastříhaných usní do Prahy na sešití se rozhodl, že vyučí vlastní řemeslníky. Tím položil základy místnímu budoucímu věhlasnému průmyslu. Ekonomický význam rukavičkářského řemesla postupně rostl a tomuto oboru se věnovalo stále více obyvatel. Již před první světovou válkou existovalo na Dobříši 31 rukavičkářských faktorství. Po vzniku samostatného československého státu v zemi začala navíc vznikat centra, kde se rukavičkářství stávalo hlavní obživou tamních obyvatel, a v polovině třicátých let činil export kožených rukavic zhruba devět a půl milionu párů ročně. Po druhé světové válce byla postupně obnovována výrobní činnost a pro nedostatek průmyslu v podbrdském kraji, který by byl schopen nabídnout práci a uživit zdejší obyvatele, i díky místní tradici rukavičkářské výroby, bylo na ministerstvu průmyslu k 1. 1. 1948 rozhodnuto o vzniku rukavičkářského národního podniku v Dobříši.
- 2) Město se vznikem národního podniku začalo rozvíjet. Byly vydány pokyny k zahájení nových staveb a na Dobříš přicházelo velké množství lidí za prací. Již od samotného vzniku podniku byla jednou z největších priorit jeho ekonomická stabilita. V rámci vydávaných nařízeních vedoucích ke zvyšování efektivity výroby byli všichni rukavičkáři sloučeni do jediného závodu, výroba rozdělena do jednotlivých dílen a byla zavedena pracovní linka. Život v šedesátých letech plynul v socialistickém duchu, úspěšnost byla měřena plněním celopodnikových plánů výroby a vývozu i získanými oceněními. Dobříšské výrobky reprezentovaly závod na tuzemských průmyslových výstavách a často i Československo na zahraničních expozicích. Další snahy o zvýšení efektivity výroby se týkaly zahraniční spolupráce. V této době se vybraní zaměstnanci vydávali do ciziny na poznávací zájezdy do spřátelených podniků, aby byli schopni zvýšit schopnost světové konkurence československé výroby.

- 3) Rukavičkářský podnik se v průběhu let stal hybatelem téměř veškerého života ve městě. Pod záštitou závodních odborů byly pořádány kulturní a společenské události, tuzemské i zahraniční zájezdy nebo celá řada sportovních akcí. Rukavičkářský podnik se na zhruba čtyřicet let stal centrem městského dění a zasahoval tak přímo, či nepřímo do života všech místních obyvatel.

- 4) Od roku 1946 rukavičkářský podnik vzdělával i prakticky připravoval své budoucí zaměstnance v podnikovém učilišti. Již na sklonku čtyřicátých let byla střední odborná škola přemístěna z podkrušnohorských Abertam blíže k dobříšskému rukavičkářskému podniku do Osova a později přímo na Dobříš. Ačkoliv v roce 1978 opustil brány učiliště jubilejní dvoutisící absolvent, již od poloviny šedesátých let je s rostoucí nabídkou konkurenčního středoškolského vzdělání možné sledovat sestupný trend počtu žáků. Poslední ročník místního rukavičkářského učiliště složil závěrečné zkoušky v roce 1997. O rok později byla dobříšská odborná střední škola vyřazena ze sítě škol a oficiálně zanikla.

K zachování této části historie města i vzpomínek pamětníků slouží nové městské Muzeum Dobříš, které mi umožnilo nahlédnout do svého, zatím poměrně skrovného, archivu. Velké množství dokumentů z dob fungování rukavičkářského závodu z podnikového archivu se bohužel ztratilo po jeho privatizaci a následné likvidaci v devadesátých letech dvacátého století. Nelze než doufat, že další cenné informace, které by pomohly poskládat další dílky této velké skládačky, budou lidé postupně přinášet a pomohou, aby stopa Dobříše nejen z hospodářských dějin nezmizela úplně.

Seznam pramenů a použité literatury

Archiv Muzea Dobříš

- *30 let znárodnění rukavičkářského průmyslu*. Informační leták bez nakladatelských údajů. 1975. (bez inv. j., kartony nečíslovány)
- Výstřížková kniha ARGUS. (bez inv. j., kartony nečíslovány)
- SALAČ, K. Dějiny Židů v Dobříši. In *Sborník Huga Golda*. (bez inv. j., kartony nečíslovány)

Novinové články

- JARŮŠEK, A. Proč nám byl odebrán prapor ministerstva. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 15, s. 1.
- JARŮŠEK, A. Závod a tělovýchova. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 1, s. 1-2.
- KAMENICKÝ, J. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce*. Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 1.
- KRŠKA, J. Soutěž "Montreal 1967". *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 17-18, s. 4.
- PILECKÝ. Duben – měsíc pořádku a čistoty. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 11, s. 2.
- PROCHÁZKA, J. Pěkná vzpomínka na rekreaci ROH. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 32, s. 1.
- ŠEFRÁNEK, J. 20 let našeho učiliště. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 20, s. 2.
- VONDRUS, L. Do nového roku. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 1, s. 1.
- VONDRUS, L. Opatrnosti nikdy nezbyvá – v nouzi poznáš přítele. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 6, s. 1.
- VONDRUS, L. Spokojenost spotřebitelů především. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce*. Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 1.
- ZIMMERMANN, V. Dojmy z cesty do Švédska. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 11, s. 1.
- III. čtvrtletí očima kvality. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 41, s. 1.
- Budeme mít v Abertamech podnikové rekreační středisko? *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 34, s. 2.
- Celopodnikový závazek na II. pololetí. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 29, s. 1.
- Hlasy odborníků ze zahraničí. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce*. Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 1.
- Jak trávil učňové loni v internátě svůj volný čas. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 33, s. 1.
- Jelenicové rukavice. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce*. Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 1.
- Jugoslávští přátelé mezi námi. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 15, s. 1.
- Kdo pečuje o výchovu rukavičkářského dorostu. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 33, s. 1.
- Máme možnost levné zahraniční rekreace. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 12, s. 1.

- Mimořádně výhodná rekreace na březích Baltu. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 47, s. 2.
- Mocheto rukavice. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce*. Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 1.
- Naše rukavice poprvé na výstavě v Paříži. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 32, s. 1.
- Nejlepší brigádníci. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 11, s. 1.
- Nejlepší pracovníci ministerstva spotřebního průmyslu. *Rukavičkář*. 1967, roč. 18, č. 48, s. 1.
- Nejlepší pracovníci v prosinci. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 5, s. 2.
- Nemocnost v celém podniku. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 7, s. 2.
- Nový celozávodní výbor strany v Dobříši. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 8, s. 1.
- O naší tělovýchově. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 19, s.1.
- Odměněné ženy k MDŽ. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 10, s. 1.
- Opora dílny. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 47, s. 1.
- Pěkný dar ke dni žen. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 11, s. 1.
- Plesová sezóna 1967 v Dobříši. *Rukavičkář*. 1967, roč. 18, č. 48, s. 2.
- Počet strážníků na Dobříši se zvyšuje. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 43, s. 2.
- Pro dokonalejší stravování a vzhled okolí továrny. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 26, s. 2.
- Pro nejlepší využívání pracovní doby. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 15, s. 1.
- Připravujeme rukavice pro fotbalové brankáře. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 44, s. 1.
- Radostný první máj. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 17-19, s. 1.
- Rukavice pro řidiče. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce*. Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 1.
- *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 1, s. 2.
- *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 5, s. 1.
- Rukavičkářské závody dobříšským dětem. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 21, s. 1.
- Světová úroveň našich výrobků. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce*. Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 3.
- Ti, kteří nás reprezentovali. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 28, s. 1.
- Učiliště RZ a technická tvořivost. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 23, s. 2.
- Učiliště zahájilo. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 33, s. 1.
- Učňové se vrátili z chmelu. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 33, s. 1.
- Úkoly na rok 1966. *Rukavičkář*, 1965. roč. 16, č. 40, s. 1.
- Úrazy v uplynulém roce. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 3, s. 1.
- Úspěšná celozávodní konference strany. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 8, s. 1.

- Uznání ze zámoří. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 28, s. 1.
- Ve vybírání brambor do závěrečného kola. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 36, s. 1.
- Výsledky výroby za rok 1964. *Rukavičkář*. 1965, roč. 16, č. 1, s. 1.
- Vyšetření vzniku požáru pomocných praporů. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 13, s. 1.
- Vyznamenání čs. rukavičkářům. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce*. Bez vydavatelských údajů. 1966, s. 1.
- Z činnosti vodáků. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 22, s. 2.

Internetové zdroje

- *Helen Lefeaux changed fashion's face*. Dostupné na WWW:
<<http://www.canada.com/story.html?id=312878e6-376f-4be0-96a0-922d09765cbf>>
- *Historie výroby rukavic*. Dostupné na WWW:
<<http://www.historie.rukavic.cz/subdom/historie/2014/12/14/historie-vyroby-rukavic-1-cast/>>
- KRAKOVSKÝ, R. *At' žije První máj! Rituál oslav Svátku práce*. Dostupné na WWW:
<<http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2006/1/at-zije-prvni-maj-/>>

Rozhovory

- Karel Bednář, 1976-1992 vedoucí provozu, bývalý zaměstnanec Rukavičkářského závodu. Dobříš. 22. 2. 2016
- Jiřina Kašpírková, střihačka rukavic, bývalá zaměstnankyně Rukavičkářského závodu. Dobříš. 13. 2. 2016
- Mgr. Beata Rajska, módní návrhářka. Praha. 13. 12. 2015
- Mgr. Blanka Schovánková, 1989-1991 vychovatelka v Domově mládeže, oddílová vedoucí pionýrských táborů, 1996-1999 fakturantka státního podniku v likvidaci. Dobříš. 6. 2. 2016
- Oldřich Průša, referent odboru kancelář města – úsek archivu a depozitum muzea. Dobříš. 7. 3. 2014
- JVS Group. Výstava Titanic 2016. Praha. 19. 2. 2016

Literatura

- BEDNÁŘ, K. *Rozmístění průmyslu v českých zemích na počátku 20. století (1902)*. Academia. Praha 1970.
- BELDÍKOVÁ, E., 2009. *Město Dobříš po II. světové válce do roku 1955*. Pardubice. 145 stran. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická.
- ČORNEJOVÁ, A., 2011. *Odborové rekreace v Československu v 50. a 60. letech 20. století*. Praha. 156 stran. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu.
- HAHULA, A. Spartakiada - zawody sportowe w Czechosłowacji w dobie dominacji Związku Sowieckiego. *Historia Slavorum Occidentis: czasopismo historyczne*. 2013, roč. 3, č. 1 (4), s. 183.
- KAPLAN, K. *Československo v letech 1945-1948*. 1. vyd. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1991. ISBN 80-04-25699-6.
- KAPLAN, K. *Československo v letech 1948-1953*. 1. vyd. Státní pedagogické nakladatelství. Praha 1991. ISBN 80-04-25700-3.
- KNAPÍK, J., FRANC, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. 2 svazky. Academia. Praha 2012. ISBN 978-80-200-2019-2.
- KRŠKA, J. a kol. *Příručka rukavičkářského průmyslu*. Nakladatelství technické literatury, n. p. Praha 1981.
- OLIČ, M. *Dobříš, město na Zlaté stezce*. 1. vyd. Maroli. Sedlčany 1998. ISBN 80-902513-2-3.
- PRŮCHA, V. a kol. *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století*. Nakladatelství Svoboda. Praha 1974.
- PRŮŠA, O. *Historický kalendář města Dobříše 921-1986*. 1. vyd. Městský úřad Dobříš. Příbram 2002.
- PRŮŠA, O. *Historický kalendář města Dobříše 1987-2007*. 1. vyd. Městský úřad Dobříš. Příbram 2008.
- ŠEFRÁNEK, J., 1980. *Některé aspekty současné problematiky profese rukavičkář zaměřené na další rozvoj výroby*. Praha. 34 stran. Závěrečná práce. Institut pro výchovu vedoucích pracovníků ministerstva průmyslu.
- TUREČEK, J. a kol. *Výroba kožených rukavic*. Státní nakladatelství technické literatury. Praha 1959.
- UHALOVÁ, E. *Česká móda 1918-1939. Elegance první republiky*. Olympia. Praha 1996. ISBN 80-7033424-X.
- VANĚK, M., MÜCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. 2. vyd. Karolinum. Praha 2015. ISBN 978-80-246-2931-5.

Seznam příloh

- **Příloha č. 1:** Přehled ředitelů znárodněných rukavičkářských podniků.
- **Příloha č. 2:** Tabulka výroby. ŠEFRÁNEK, J., 1980. *Některé aspekty současné problematiky profese rukavičkář zaměřené na další rozvoj výroby*. Praha. 34 stran. Závěrečná práce. Institut pro výchovu vedoucích pracovníků ministerstva průmyslu. S. 42
- **Příloha č. 3:** Stavba největší továrny na rukavice. MD. Neutříděný archivní fond. Výstrižková kniha ARGUS. 27. 4. 1948
- **Příloha č. 4:** Slavnostní zahájení stavby dobříšské továrny – průvod. MD. Neutříděný archivní fond. Výstrižková kniha ARGUS. 27. 4. 1948
- **Příloha č. 5:** Školení nových švadlen. MD. Neutříděný archivní fond. Výstrižková kniha ARGUS. 15. 1. 1949
- **Příloha č. 6:** Mocheto rukavice. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce*. 1966, s. 1
- **Příloha č. 7:** Rukavice pro řidiče. *Rukavičkář, časopis zaměstnanců rukavičkářských závodů, n.p. Dobříš, nositelů řádu práce*. 1966, s. 1
- **Příloha č. 8:** Požár truhlárny. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 2, s. 1
- **Příloha č. 9:** Brigáda na odklizení škod způsobených požárem. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 6, s. 1
- **Příloha č. 10:** Oslava MDŽ v dobříšské Sokolovně. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 11, s. 1
- **Příloha č. 11:** Prvomájový průvod, zástupci RZ Dobříš. *Rukavičkář*. 1966, roč. 17, č. 17.-18., s. 1
- **Příloha č. 12:** Mistři odborného učiliště 1963. MD. Neutříděný archivní fond.
- **Příloha č. 13:** Přehled absolventů učebního oboru rukavičkář. ŠEFRÁNEK, J., 1980. *Některé aspekty současné problematiky profese rukavičkář zaměřené na další rozvoj výroby*. Praha. 34 stran. Závěrečná práce. Institut pro výchovu vedoucích pracovníků ministerstva průmyslu. S. 44
- **Příloha č. 14:** Budova internátu odborného učiliště na Dobříši 1961-1997. MD. Neutříděný archivní fond.
- **Příloha č. 15:** Pohled zaslaný do odborného učiliště I. MD. Neutříděný archivní fond.
- **Příloha č. 16:** Pohled zaslaný do odborného učiliště II. MD. Neutříděný archivní fond.

Přílohy

Příloha č. 1: Přehled ředitelů znárodněných rukavičkářských podniků.

Ředitelé

Abertamy(B. Zenker) n.p.	Červenka František	1947-1948
Praha (ESSPI) n.p.	Budka Josef	1947-1948
RZ, n.p. Dobříš	Lorenc Vladimír	1948-1950
	Hladík František	1950-1953
	Vondrus Ludvík	1953-1971
	Šefránek Josef	1971-1999

Výroba rukavic v tis. párech

Rok	celkem	pánské	dámské	dětské	sportovní		pracovní	
					kožené	kombin.	kožené	textil
1955	1 563	458	657	139	70	163	62	20
1960	2 793	869	1 231	142	60	201	255	35
1965	3 718	889	1 422	136	89	420	710	52
1970	3 994	1 087	1 280	62	66	206	1 205	70
1975	4 984	1 274	1 259	60	288	101	1 823	170
1978	5 134	1 160	1 296	35	309	251	2 009	74

Příloha č. 2: Tabulka výroby.

Příloha č. 3: Stavba největší továrny na rukavice.

Příloha č. 4: Slavnostní zahájení stavby dobříšské továrny – průvod.

Příloha č. 5: Školení nových švadlen.

Příloha č. 6: Mocheto rukavice.

Příloha č. 7: Rukavice pro řidiče.

Truhlárna -- místo vzniku požáru — jeden z prvních snímků J. Brzkovského.

Příloha č. 8: Požár truhlárny.

Zatímco o lednové volné sobotě zaměstnanci dobříšského závodu normálně pracovali a rukavičkáři z V. etáže pomáhali stříhu, aby vyrovnali zpoždění vodu a zajistili plnění plánu za ztížených podmínek po požáru, někteří zaměstnanci, hlavně pomocných provozů a V. etáže, uspořádali brigádu na uklizení shořelých provozů a jejich přípravu pro zahájení stavebních prací. Předsedou brigády byl Jan Brzkonský.

Příloha č. 9: Brigáda na odklizení škod způsobených požárem.

*Dobříšské ženy pozorně sledují
projev*

Příloha č. 10: Oslava MDŽ v dobříšské Sokolovně

Na snímcích Jana Brskovského záběry z průvodu RZ

Příloha č. 11: Prvomájový průvod 1966, zástupci RZ Dobříš.

Příloha č. 12: Mistři odborného učiliště 1963.

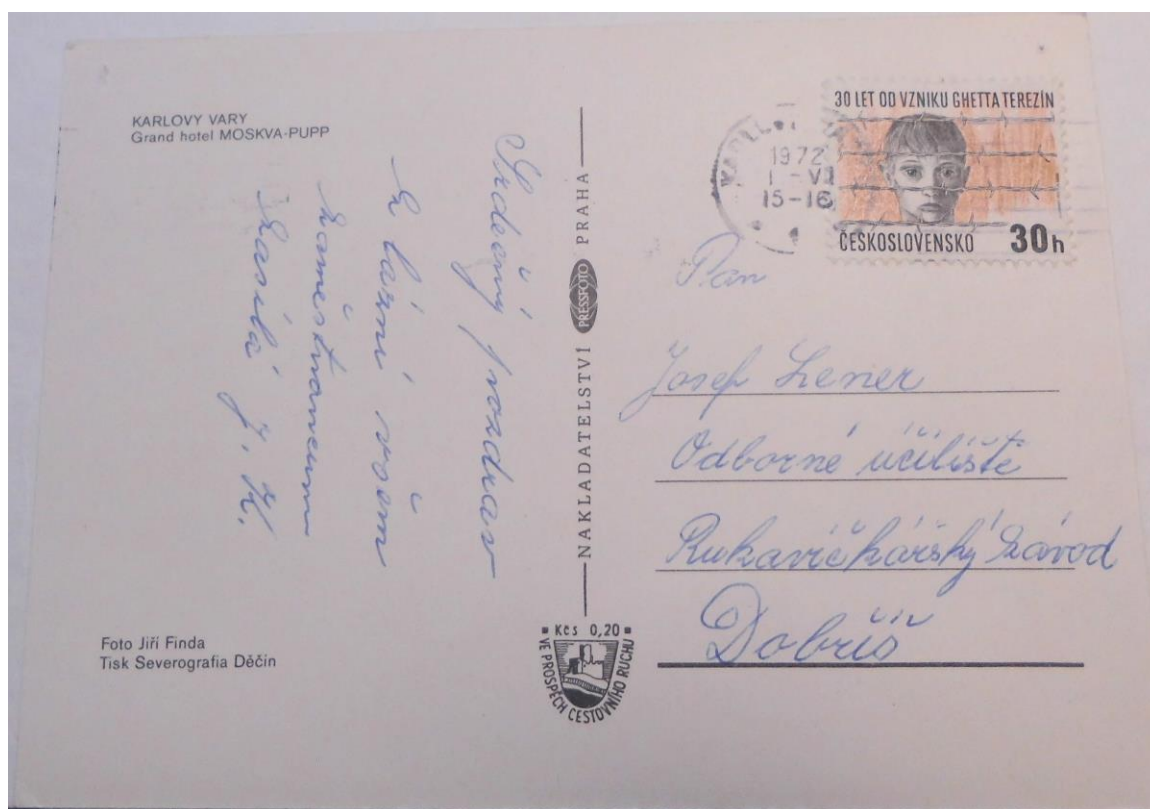
Přehled absolventů učebního oboru rukavičkář

Rok vyučení	celkem	chlapci	děvčata
1949	54	54	—
1950	24	23	1
1951	63	63	—
1952	20	20	—
1953	40	—	40
1954	31	—	31
1955	31	17	14
1956	34	24	10
1957	13	13	—
1958	—	—	—
1959	11	11	—
1960	15	14	1
1961	47	33	14
1962	29	26	3
1963	36	21	15
1964	32	17	15
1965	40	17	23
1966	24	8	16
1967	20	12	8
1968	24	12	12
1969	18	18	—
1970	12	12	—
1971	20	20	—
1972	17	17	—
1973	16	16	—
1974	13	13	—
1975	15	15	—
1976	10	10	—
1977	8	8	—
1978	4	4	—
1979	5	5	—
Celkem	722	519	203

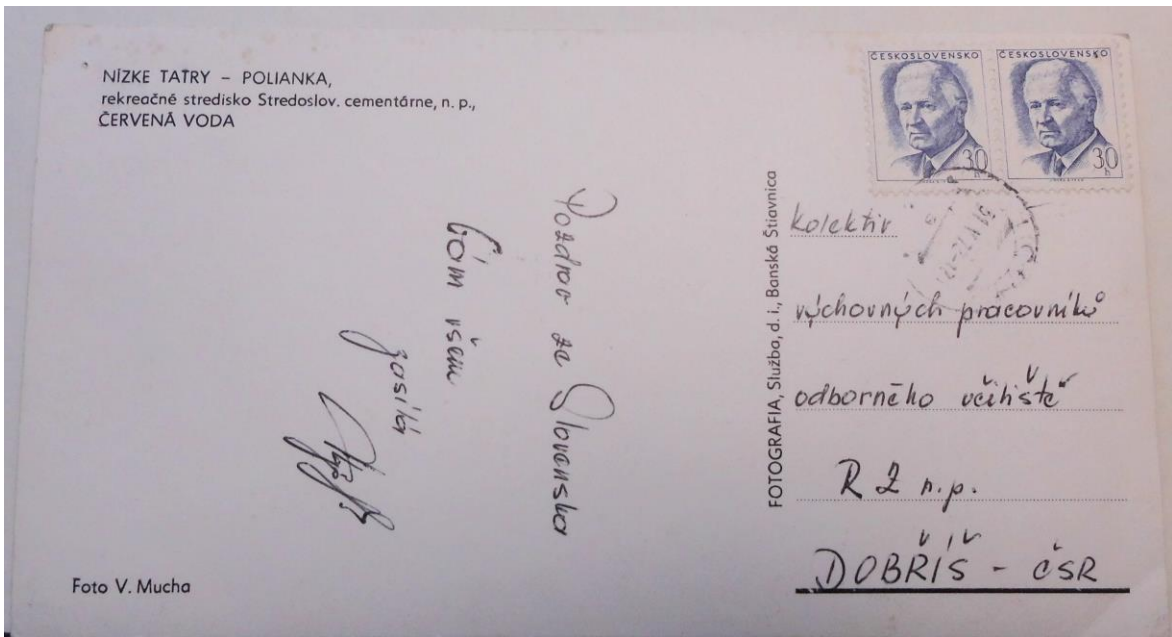
Příloha č. 13: Přehled absolventů učebního oboru rukavičkář.

Příloha č. 14: Budova internátu odborného učiliště na Dobříši 1961-1997.

Příloha č. 15: Pohled zasláný do odborného učiliště I.

Příloha č. 16: Pohled zasláný do odborného učiliště II.